

พิพิธภัณฑสถานอยุธยา นครเพื่อการพัฒนาประเทศ

เนื่องในพิธีการ “ สถาปนิก ๓๖ ”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระราชทานกิตติบัตรแก่

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้ครอบครองอาคาร

ตึกสุริยานุวัตร

ได้รับรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น ประจำปี ๒๕๓๖

โดยการคัดเลือกของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

นิตี สถาปิตานนท์

นายกสมาคม

คำนำ

“พิพิธภัณฑสถานสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ” ตั้งอยู่ ณ ตึกสุริยานุวัตร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันน่าศึกษา ยิ่ง เพราะเคยเป็นที่พักอาศัยของ **“มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร”** ผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น **“นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของประเทศไทย”** ผู้เขียนหนังสือ **“ทรัพย์สินศาสตร์”** ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทยขึ้น ณ บ้านหลังนี้

ภายหลังจากพระยาสุริยานุวัตรถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ตึกหลังนี้ได้กลายมาเป็นสถานที่ทำงานของหน่วยงานราชการอีกหลายหน่วยงาน ต่อมา นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติท่านแรก ได้ขอซื้อมาจัดทำเป็นสถานที่ทำการถาวรของสำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นมา จนเปลี่ยนชื่อมาเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน

ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณูปการของ **“พระยาสุริยานุวัตร”** ที่มีต่อประเทศ จึงได้ดำริให้บูรณะตึกสุริยานุวัตรและจัดทำเป็น **“พิพิธภัณฑสถานสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ”** ขึ้น เพื่อแสดงชีวประวัติของพระยาสุริยานุวัตร และเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

สช. ได้จัดพิมพ์หนังสือ **“พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อ
การพัฒนาประเทศ”** ขึ้น เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณของพระยา
สุริยานุวัตร ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ
ในหลายๆ ด้าน รวมถึงสถาปัตยกรรมของบ้านสุริยานุวัตร
อันงดงามยิ่ง ตลอดจนแนะนำห้องต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์
โดยหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นสื่อช่วยจตุประกายให้ท่านผู้อ่าน
ได้ย้อนศึกษาและเรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ
ของไทย อันนำไปสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศสืบไป
ดังคำกล่าวที่ว่า **“ประวัติศาสตร์สามารถบอกอนาคตได้”**

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒

สารบัญ

คำนำ

บทที่ ๑

“บ้านสุริยานุวัตร” ... ที่พำนักของนักเศรษฐศาสตร์ไทยคนแรก

๑๐

บทที่ ๒

บ้านที่ดั่งอนุรักษ... มรดกทางวัฒนธรรมสำคัญของไทย

๓๘

บทที่ ๓

บ้านโบราณสถาน... ตำนานแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย

๗๘

บทที่ ๔

พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

๑๐๒

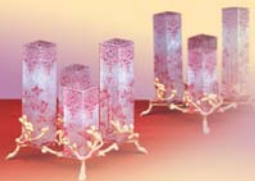
เกร็ดอ้างอิง

๑๒๖

พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

อาคารสุริยานุวัตรแห่งนี้ ในอดีตเป็นบ้านของ มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศไทยหลายประการ และมีผลงานที่น่ายกย่อง โดยไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งใด ทั้งการเป็นอัครราชทูต เสนาบดีกระทรวง องคมนตรี และรัฐมนตรี ท่านได้ทำหน้าที่อย่างดีเลิศ ต่อมาบ้านหลังนี้ได้ใช้เป็นที่พักการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ดร. อำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอาคาร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณูปการของ “พระยาสุริยานุวัตร” ที่มีต่อประเทศไทย จึงได้ดำริให้จัดทำ “พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ” ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทย

พระยาสุรียานุวัตร เป็นบุคคลผู้มีความดีตก้าวหน้า และความคิดของ
พระยาสุรียานุวัตรมีความทันสมัยเสมอ แม้เวลาจะล่วงเลยไป และความคิด
ที่แสดงออกทั้งนโยบายที่เสนอเมื่อครั้งเป็นเสนาบดีหรือในงานเขียน สำคัญ
ที่สื่อออกมาเพื่อประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญมากกว่าเพื่อตนเอง นับเป็น
บุคคลสำคัญคนหนึ่งที่มีความริเริ่มขจรไกลในประวัติศาสตร์ความคิดไทย*

*จากหนังสือ “พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค) นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของเมืองไทย” ซึ่งเป็น
ข้อสรุปของผู้เขียน ๖ คน ที่ร่วมกันศึกษาความคิดและผลงานของพระยาสุรียานุวัตร ตามโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

บทที่ ๑

"บ้านสุริยานุวัตร" ... ที่พำนักของนักเศรษฐศาสตร์ไทยคนแรก

"บ้านสุริยานุวัตร" มีประวัติความเป็นมาที่กล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เนื่องจากเป็นอาคารที่ทำงานถาวรหลังแรกของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมาจนถึงปัจจุบัน แต่ความสำคัญมิได้อยู่เพียงแค่นั้น จากการค้นคว้าถึงความเป็นมา ได้ค้นพบถึงความบังเอิญอย่างน่าอัศจรรย์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งของบ้านสุริยานุวัตรกับภารกิจหลักของ สศช. นั่นคือ บ้านสุริยานุวัตรหลังนี้ในอดีตเคยเป็นบ้านพักอาศัยของ **มหาอำมาตย์เอก* พระยาสุริยานุวัตร** ซึ่งนอกจากท่านจะมีประวัติการทำงานและผลงานที่น่ายกย่อง ท่านยังได้ชื่อว่าเป็น **"นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของเมืองไทย"** ผู้เขียน **"ทรัพย์ศาสตร์"** ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย ซึ่งเป็นตำราที่ยังคงมีสาระที่ทันสมัยจนถึงปัจจุบัน

*มหาอำมาตย์เอก เป็นตำแหน่งที่ปริญสาขการฝ่ายพลเรือนระดับสูงสุด มี ๓ ชั้น ได้แก่ เอก โท และตรี โดยมีตำแหน่งที่สูงกว่านี้อีกเพียง ๑ ตำแหน่ง คือ มหาอำมาตย์นายก เป็นที่ปรึกษา ระดับพิเศษ

บ้านสุริยานุวัตร เป็นบ้านที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานเพื่อตอบแทนคุณความดี ในการปฏิบัติราชการด้วยความสามารถ ความเพียร และซื่อสัตย์สุจริตมาโดยตลอดของ **“พระยาสุริยานุวัตร”** ประกอบกับสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย ด้วยความที่เป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดูแลพระราชโอรสที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (รัชกาลที่ ๖)

ต่อมา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ทรงพระประชวร ไข้ตั้งอึกเสบ ต้องถวายการผ่าตัด ท่านเห็นว่าหากรอรับพระบรมราชานุญาตจะไม่ทันการณ์ จึงอนุญาตให้แพทย์ถวายการผ่าตัดโดยขอถวายศีรชะเป็นราชพลี และปรากฏว่าพระราชโอรสทรงปลอดภัย

ผลจากการปฏิบัติราชการด้วยความเพียร ซื่อสัตย์สุจริตมาโดยตลอดของพระยาสุริยานุวัตร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานความดีความชอบเป็นทุนการศึกษาแก่นุตรธิดาของพระยาสุริยานุวัตร รวมทั้งที่ดินประมาณ ๗ ไร่ครึ่ง ตั้งอยู่ระหว่างถนนกรุงเกษมและถนนหลานหลวง อันเป็นที่ตั้งของตึกสุริยานุวัตรแห่งนี้ และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี ได้พระราชทานทรัพย์เพื่อปลูก**บ้านสุริยานุวัตร** หลังนี้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระยาสุริยานุวัตร เจ้าพระยาราชศุภมิตร
ถ่ายที่ปารีส พ.ศ. ๒๔๔๔

ชีวิตและผลงานของพระยาสุรียานุวัตร

มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร มีนามเดิมว่า **เกิด บุณนาค** เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๐๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บ้านบิดาที่จังหวัดธนบุรี (ปัจจุบันคือส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร) เป็นบุตรพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุณนาค) สมุหกลาโหมฝ่ายเหนือ กับหม่อมศิลา

เมื่อเยาว์วัยได้ศึกษาหนังสือไทยที่บ้านสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุณนาค) ผู้เป็นลุง ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๑๔ อายุ ๙ ขวบ ได้เดินทางไปศึกษาวิชาที่ปิ่นและกลักตดาอยู่ ๕ ปี จึงกลับประเทศ และเข้ารับราชการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙ ในตำแหน่งมหาดเล็กพิเศษ ในกรมมหาดเล็ก ต่อมา พ.ศ. ๒๔๒๓ ย้ายไปรับราชการในกระทรวงมหาดไทยตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงตะวันตก มีหน้าที่เก็บและจ่ายเงินหลวง และเป็นล่ามทำหนังสือราชการเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ และใน พ.ศ. ๒๔๒๖ อุปสมบทเป็นพระภิกษุ จำพรรษาอยู่ ณ วัดพิชัยญาติการาม ๑ พรรษา

ใน พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **“หลวงสุรียานุวัตร”** และในปีต่อมา ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นผู้ช่วยข้าหลวงมณฑลพายัพ และกำกับตำแหน่งกรมคลัง เมืองเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง

แต่งตำราการทูตภาษาไทยเล่มแรก

พ.ศ. ๒๔๓๐ พระยาสุรียานุวัตรได้ย้ายไปสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นผู้ช่วยทูตประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ ระหว่างที่รับราชการในตำแหน่งนี้ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง

“ขนบธรรมเนียมราชการต่างประเทศ”

ซึ่งถือเป็นตำรากฎหมายและการปฏิบัติระหว่างประเทศเรื่องการทูตภาษาไทยเล่มแรก

พระยาสุรียานุวัตรได้กลับเข้ามารับราชการที่กรุงเทพฯ ใน พ.ศ. ๒๔๓๒ และในปีเดียวกันนี้เองท่านได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตรีทูตและอุปทูตประจำกรุงเบอร์ลินประเทศเยอรมัน

พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “พระสุรียานุวัตร” และ พ.ศ. ๒๔๓๘ ย้ายไปเป็นอุปทูตประจำกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในปีถัดมา พ.ศ. ๒๔๓๙ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น

“พระยาสุรียานุวัตร” โดยในปีเดียวกันนี้ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย รวม ๔ ประเทศ ระหว่างประจำอยู่ที่กรุงปารีส รัฐบาลได้มอบให้เป็นผู้จัดการออกพันธบัตรกู้เงินในประเทศอังกฤษและให้เป็นข้าหลวงไปประชุมเรื่อง Peace Conference ในกรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

พระยาและคุณหญิงสุรียานุวัตร กับบุตรและธิดา ถ่ายที่สถานทูตสยาม ณ กรุงปารีส
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ คนที่พระยาสุรียานุวัตรอุ้ม นายจรัญ บุนนาค คนนั่งเก้าอี้ น.ส.ลินจง บุนนาค
และ น.ส. เกษร บุนนาค คนที่นั่งพรม คุณลำจวน บุนนาค
และหลวงสุริยพงศ์พิสุทธิแพทย์ (นายกระจาง บุนนาค)

ถ่ายที่ปารีส พ.ศ. ๒๔๔๐ ค.ศ. ๑๘๙๗ (นับจากซ้าย)

แถวนั่งเก้าอี้

- (๑) สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง (๒) เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ

แถวนั่งข้างหน้า

- (๑) จรัญ บุนนาค (๒) กระฉ่อง บุนนาค (๓) เกษร บุนนาค (๔) ลำจวน บุนนาค

แถวยืน

- (๑) พระยาชลหาร (๒) พระยาบุรุษราชพลักษ์ (๓) พระยารัตนโกษา (๔) มิสเตอร์ ดอร์เรลลี D'Orelli ที่ปรึกษาราชการสถานทูต (๕) พระยาสุวรรณหิรั (๖) พระยาศรีสาธเทพ (๗) เจ้าพระยาสุริยวงษ์วิวัฒน์ศักดิ์ (๘) เจ้าพระยาสุรัส (๙) กรมหมื่นมหิศร (๑๐) กรมหลวงนครไชยศรี (๑๑) พระยาประเสริฐ (๑๒) ดินจง บุนนาค (๑๓) พระยาสุริยานุวัตร ราชทูตประจำกรุงปารีส (๑๔) พระยาเทพศวร (๑๕) คุณหญิงสุริยานุวัตร (ดินจี่ บุนนาค)

แถวยืนหลังสุด

- (๑) นายเจริญ (๒) นายทศ

ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระพาสยุโรปเป็นครั้งแรก พระยาสุรียานุวัตรได้มารับเสด็จ ที่เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี จากพระราชหัตถเลขาที่พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พระยาสุรียานุวัตร เห็นได้ว่าในขณะนั้น เป็นผู้ใกล้ชิด เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของ พระองค์ และทรงมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลการศึกษาของพระราชโอรส ที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป

ทำโค้ดโทรเลขใช้ในการทูตครั้งแรก

ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ ขณะดำรงตำแหน่งเป็นอัครราชทูต พระยาสุรียานุวัตรได้ดำริทำโค้ดโทรเลขเพื่อใช้ในการทูตของไทย ขึ้นเป็นครั้งแรก ชื่อ **“สุรียาโค้ด”** และ **“สยามมาตุโต”** อย่างละ เล่ม โดยใช้ในราชการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๗ และยังใช้ติดต่อกัน มาเป็นเวลานาน ซึ่งประเทศไทยเพิ่งยกเลิกการใช้โทรเลขเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

กรมไปรษณีย์โทรเลขสมัยรัชกาลที่ ๕

เครื่องส่งโทรเลขยุคแรก

แนวคิดในการเสนอให้ตั้งธนาคารชาติ ๓

“พระยาสุรียานุวัตร” ได้เสนอให้ตั้งธนาคารแห่งชาติ ออกทุนให้ชาวนากู้โดยเก็บดอกเบี้ยแต่พอควร ดังปรากฏในจดหมายที่กราบทูลกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ และภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ยังได้เขียนบทความเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์เสนอให้ตั้งธนาคารชาติ รวมทั้งได้เผยแพร่แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญผ่านบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ

โดยเหตุที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความชำนาญ หรือทุนริเริ่มเพียงพอที่จะลงมือดำเนินงานด้วยตนเอง การเสนอโครงการธนาคารชาติของพระยาสุรียานุวัตร จึงถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะส่งเสริมให้คนไทยประกอบการเศรษฐกิจมากขึ้น พระยาสุรียานุวัตรกล่าวว่า การตั้งธนาคารชาติขึ้นนี้ บุคคลที่จะได้รับประโยชน์คือ “บรรดาพวกราษฎรอนาถาที่ถนัดทางการค้าขาย แต่ยังไร้ทรัพย์สินอยู่ จะกู้ยืมเงินที่ไหนไม่ได้ก็เป็นอันพ้นวิสัยที่จะทำการค้าได้สมปรารถนา”

ต่อมา เมื่อท่านเขียนหนังสือ “เศรษฐกิจ-การเมือง” ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ยกร่างโครงการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในที่สุดได้มีการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๘๕

วังบางขุนพรหม ที่ทำการธนาคารกลางของประเทศไทยในยุคแรกซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ หลังจากพระยาสุรียานุวัตร ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่เสนอแนวคิด “ธนาคารแห่งชาติ” ไว้เมื่อ ๔๐ ปีก่อนหน้านั้น

งานด้านการต่างประเทศ ๙

นอกจากนี้ งานสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่พระยาสุรียานุวัตรปฏิบัติ ลุล่วง คือ เป็นผู้มีบทบาทในการเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสฉบับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้สำเร็จ โดยระบุให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากจันทบุรี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ชมเชยพระยาสุรียานุวัตรในการปฏิบัติงานครั้งนี้ด้วย

“หีบทอง” ของพระราชทานจากรัสเซียที่ ๕ ๙

ผลจากการปฏิบัติราชการด้วยความเพียร ซื่อสัตย์ สุจริต และสร้างคุณประโยชน์มากมายให้กับประเทศชาติมาโดยตลอด โดยเฉพาะในด้านความคิดที่มีต่อราชการบ้านเมือง เป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง และทรงถือว่า **“เป็นเพื่อนคู่ทุกข์คู่ยาก”** ถึงกับพระราชทาน **“หีบทอง”** อันเป็นของพระราชทานส่วนพระองค์แก่ **“พระยาสุรียานุวัตร”** เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ ดังในพระราชหัตถเลขาถึงพระยาสุรียานุวัตร* ความว่า

*สำเนาพระราชหัตถเลขาถึงพระยาสุรียานุวัตร วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๓ จากหนังสือ “พระบรมราโชวาทและพระราชหัตถเลขา สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชทานแด่มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร”

ส่วนดุสิต

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓

ถึง พระขาสิริยานุวัตร

ด้วยความพอใจเกิดขึ้น โดยเฉพาะในน้ำใจเราต่อความเอื้อเฟื้อ
ในราชการบ้านเมือง ซึ่งเจ้าได้แสดงให้เห็นเป็นทมิฬใจว่า เจ้าเป็นเพื่อนทุกข์
เพื่อนยากคนหนึ่งซึ่งได้รับความร้อนใจมาด้วยกันนานแล้ว จนถึงเวลานี้เจ้ายังมิได้
ท้อถอยในการที่จะให้เห็นความพอใจเฉพาะตัว จึงให้เขาทำหีบทองใบหนึ่ง
แล้วมาหลายเดือน แต่ยังไม่ได้ส่งไป บัดนี้เห็นว่าจจะรอช้าไป ก็ไม่เป็นแนวว่า
จะมีช่องที่ควรให้เมื่อใด จึงถือเอาความพอใจส่งมาให้ เป็นของส่วนตัว หาใช่เป็น
เครื่องยศ ฤ็เป็นบำเหน็จบำนาญไม่ ขอให้รับไว้อย่างเพื่อนคนหนึ่ง ให้เป็น
พยานแห่งความพอใจในความคิด ฤ็ว่าสั้นๆ ว่าถูกคอกัน และได้ร่วมทุกข์
ยากในราชการด้วยกัน

(พระปรมากิจไธย) จุฬาลงกรณ์

เป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ ๙

พระยาสุรียานุวัตร กลับประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ ทำหน้าที่กำกับดูแลการพัฒนาประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการโยธา การรถไฟ และการไปรษณีย์โทรเลข ทั้งที่ดำรงตำแหน่งไม่ถึง ๑ ปีเต็ม พระยาสุรียานุวัตรได้ปรับปรุงและสร้างผลงานไว้มากมาย เช่น การสร้างทางรถไฟ การปรับปรุงการบริการไปรษณีย์โทรเลข การเปิดสำนักงานไปรษณีย์ตามสถานีรถไฟ รวมทั้งเป็นผู้หนึ่งในกลุ่มเสนาบดีที่ริเริ่มการสร้างพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕

เป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงสำคัญของแผ่นดิน ๙

ต่อมา ในวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรียานุวัตรย้ายไปเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ที่ไม่เคยมีสามัญชนคนใดเคยได้รับพระมหากรุณา เช่นนี้มาก่อน เนื่องจากเป็นกระทรวงสำคัญที่เปรียบเสมือนหัวใจของแผ่นดินและของพระมหากษัตริย์ ระหว่างดำรงตำแหน่งได้สร้างผลงานที่สำคัญไว้หลายเรื่อง เช่น

- **การปฏิรูปการจัดเก็บภาษีอากร โดยโอนกิจการฝิ่นมาเป็นของรัฐบาล** ซึ่งช่วยให้เกิดผลดีในระยะยาว เนื่องจากช่วยจัดการรั่วไหลรายได้ของรัฐบาล ทำให้รายได้ของรัฐเพิ่มขึ้น

● การพัฒนาระบบเงินตรา โดยเปลี่ยนระบบเงินจาก “ระบบมาตราเงิน” เป็น “ระบบมาตราทองคำ” และคิดทำสตางค์ขึ้นใช้แทนอัฐ ซึ่งสำเร็จผลต่อมายุภายหลังที่ท่านพ้นจากตำแหน่งเสนาบดีแล้ว

● สามัญชนคนแรกที่ได้ลงนามในธนบัตร พระยาสุรียานุวัตร ได้ลงนามในธนบัตรชนิดราคา ๕ บาท ๑๐ บาท และ ๑๐๐ บาท ในฐานะเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ตาม พ.ร.บ. ธนบัตร ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ที่กำหนดให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจัดทำตัวสำคัญใช้แทนเงินเรียกว่า “ธนบัตร”

นอกจากนี้ พระยาสุรียานุวัตร ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการคลังและเศรษฐกิจของประเทศหลายประการ เช่น เสนอให้รัฐบาลกู้เงินภายในประเทศเพื่อสอนให้คนไทยรู้จักออมทรัพย์และเชื่อในเครดิตของรัฐบาล เสนอความคิดเกี่ยวกับการเลิกภาษีภายใน และเจรจาขอแก้ไขสัญญากับต่างประเทศ เพื่อขึ้นภาษีขาเข้าจากร้อยละ ๓ เป็นร้อยละ ๑๐ เป็นต้น

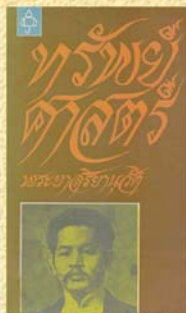
ชีวิตภายหลังออกจากราชการ

พระยาสุรียานุวัตรได้กราบถวายบังคมลาหยุดพักราชการเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ในปีเดียวกัน ภายหลังจากนั้น พระยาสุรียานุวัตรใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเขียนหนังสือทรัพย์สินศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย มี ๓ เล่ม โดยเล่ม ๑-๒ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๔ เล่ม ๓ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ นอกจากนี้ ยังได้เขียนบทความทางเศรษฐกิจลงหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย อาทิ ลิเบอร์ตี้ และ ศรีกรุง

“ทรัพย์สินศาสตร์” * ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

“ทรัพย์สินศาสตร์”

เป็นผลงานชิ้นเอกของ
“พระยาสุรียานุวัตร” และ
เป็นมรดกล้ำค่าของชาวไทย
ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น
ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรก
ของประเทศไทย ที่มี

ความคิดก้าวหน้า โดยเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับลัทธิทางเศรษฐศาสตร์ สะท้อนภาพโครงสร้างและปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมสมัยก่อน พร้อมเสนอแนวคิดและแนวทางปฏิรูประบบเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าจนแทบไม่มีใครในยุคนั้นตามทัน ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมี การถกเถียงกันอยู่ อย่างเช่น เรื่องการเก็บภาษีมรดก

* ในการจัดพิมพ์ครั้งแรกใช้ว่า “ทรัพย์สินศาสตร์” เป็นการสะกดตามอักขรวิธีในสมัยนั้น

เมื่อมีการพิมพ์ “ทรัพย์สินศาสตร์” เผยแพร่ครั้งแรก
ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ปรากฏว่าได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง
จนทางราชการขอร้องไม่ให้เผยแพร่ ราว ๒๐ ปีต่อมา ศาสตราจารย์
ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ได้นำ “ทรัพย์สินศาสตร์” เล่ม ๑ มาพิมพ์ใหม่
โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “เศรษฐวิทยาขั้นต้น” แต่คงเนื้อหาไว้อย่างเดิม
ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ทรัพย์สินศาสตร์ เล่ม ๓ จึงได้รับการตีพิมพ์
โดยใช้ชื่อว่า “เศรษฐกิจ-การเมือง” หรือ “เศรษฐวิทยา เล่ม ๓”

สาระสำคัญของ “ทรัพย์สินศาสตร์” ก็ยังคงความทันสมัย

สาระสำคัญของหนังสือได้ชี้ให้เห็นสภาพความยากจน
ของประเทศไทย แนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและ
การจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ เพื่อขจัดการเอารัดเอาเปรียบและ
ลดความแตกต่างในรายได้และทรัพย์สิน ซึ่งแม้กาลเวลาในการ
จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้จะผ่านมานานแล้ว แต่หนังสือเล่มนี้
ได้ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย
ในสมัยนั้นได้อย่างชัดเจน รวมทั้งได้มีการกล่าวถึงระบบเงินตรา
ในต่างประเทศ และการค้าขายระหว่างประเทศของประเทศอื่นๆ ด้วย

เช่น ประเทศในยุโรป อเมริกา แคนาดา เป็นต้น โดยเฉพาะ
ทางด้านการค้า ท่านได้ยกตัวอย่างให้ผู้อ่านเห็นและ
เข้าใจว่าประเทศที่มั่งคั่งนั้นใช้วิธีการอย่างไร โดยเฉพาะ
การเอารัดเอาเปรียบประเทศอื่น และทำอย่างไรที่จะขจัด
การถูกเอารัดเอาเปรียบนั้นได้

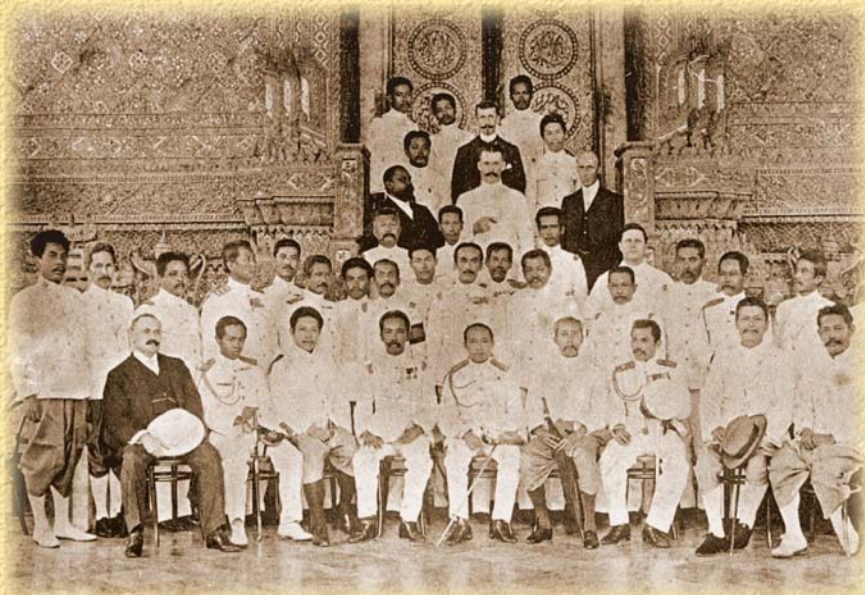
ส่วนหนึ่งของคำนำใน “ทรัพย์สินศาสตร์”

“เมื่อได้อยู่ในนานาประเทศช้านานไป สังเกตเห็น
ความเจริญของเขาบางอย่างที่ดีกว่าของเรามากเท่าใด
ก็อยากจะทำให้เราทำได้อย่างเข้าง....จะช่วยด้วยกำลัง
ร่างกายหรือด้วยความคิดที่ดี แม้แต่จะเป็นประโยชน์
แก่ชาติแต่เล็กน้อยเพียงใด ถ้ามีโอกาสช่วยได้บ้างแล้ว
ก็ไม่ควรจะรังเกียจ....

....หวังใจว่าเศรษฐกิจของข้าพเจ้านี้ จะตั้งต้น
ชักชวนให้ผู้อื่นที่มีความรู้ดีกว่าวิถ่านแต่งหนังสือและ
หาเรื่องมาแนะนำสั่งสอน และเพิ่มเติมข้อความบางข้อ
ที่ข้าพเจ้าละเลยเสีย นั้น ให้ดียิ่งขึ้นไปในภายหน้า เพื่อจะได้
เป็นประโยชน์แก่ชาติสยามยิ่งขึ้นเสมอไป...”

พระยาสุรเสนาบดี

แม้ว่าแนวคิดต่างๆ ในหนังสือทรัพย์สินศาสตร์นี้จะมีมานาน
ถึง ๙๙ ปีแล้ว แต่นับว่ามีความก้าวหน้าและมองการณ์ไกล
เป็นอย่างยิ่ง เพราะแนวคิดเหล่านี้หลาย ๆ อย่างได้มีการนำมาปฏิบัติ
ในระยะต่อมา เช่น โครงการธนาคารชาติ การให้การสงเคราะห์
คนยากจนพร้อมยกระดับความเป็นอยู่ การกระจายการผลิต
ทางการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อยกระดับการทำมา
หากินของราษฎร และการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาในระดับ
ประถม โดยรัฐให้การสนับสนุน เป็นต้น

เป็นองคมนตรี และรัฐมนตรีที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น**องคมนตรี** ใน พ.ศ. ๒๔๖๙ และเมื่อพระยาพลพลพยุหเสนาขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ **“พระยาสุริยานุวัตร”** ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ทำหน้าที่ที่**ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล** ไม่ได้ดูแลกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดโดยเฉพาะ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ไปช่วยราชการกระทรวงการต่างประเทศและรับราชการอยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีตลอดมา ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ได้ทำบันทึกนโยบายหลายอย่างเสนอรัฐบาล เช่น นโยบายเศรษฐกิจซึ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ และนโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือชาวนาโดยให้รัฐบาลรับเป็นภาระซื้อข้าวจากชาวนาเอง เป็นต้น ซึ่งความเห็นของท่านได้มีการนำมาปฏิบัติในระยะต่อมา

ข้าราชการผู้สตัยชื่อ...ตราบฉมทพยใจสตัทกัย ๙

“พระยาสุรียานุวัตร” ถึงแก่อนิจกรรมด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองตีบเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีดั่งกล่าวข้างต้น สิริรวมอายุ ๗๔ ปี

ความซื่อสัตย์กอบปรกับเจตนาดีที่มีต่อบ้านเมืองอย่างแรงกล้า ผลงานและคุณความดีที่พระยาสุรียานุวัตรสร้างให้แก่ประเทศชาตินานัปการ ตราบจนวันที่ถึงแก่อนิจกรรมอย่างสงบภายในบ้านที่ถือว่า “ได้รับพระราชทานมา” หลังนี้ ยังคงปรากฏเด่นชัดอยู่จนทุกวันนี้ ดังคำสรรเสริญที่บุคคลสำคัญของประเทศในขณะนั้นได้เขียนไว้ในหนังสือ “ไว้อาลัย แต่ พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค)” ที่คณะรัฐมนตรีได้พิมพ์แจกในพิธีพระราชทานเพลิงศพพระยาสุรียานุวัตร ณ วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๙*

คำสรรเสริญ** ๙

นักประชาธิปไตย

“ท่านเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์มั่นคงจริงทุกประการ ตลอดจนการแสดงความคิดความเห็นทุกอย่าง เมื่อมีความเห็นอย่างใดแล้วกล้าแสดงออกโดยไม่หวาดเกรงอย่างใด และข้อสำคัญที่สุด ก็คือ เจ้าคุณสุรียานุวัตรเป็นผู้ที่เคารพและนิยมระบอบการปกครองประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญ เป็นอย่างยิ่งผู้หนึ่ง”

พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

* ขณะนั้นวันขึ้นปีใหม่ตรงกับวันที่ ๑ เมษายน (พ.ศ. ๒๔๓๒ - ๒๔๘๓) ดังนั้นเดือนกุมภาพันธ์จึงยังคงอยู่ใน พ.ศ. ๒๔๗๙

** เป็นการสะกดตามอักขรวิธีในปัจจุบัน

ข้าราชการตัวอย่าง

“ท่านเป็นผู้มีความคิดเห็นดีเสมอ ได้ช่วยราชการบ้านเมืองมาช้านาน ได้ทำคุณประโยชน์ให้ไว้เป็นอันมาก ท่านมีปรีชาเจตนา รักชาติยิ่งชีพ ไม่นึกถึงความสุขส่วนตัว.. ไม่ว่าใครเมื่อกระทำการใดๆ ถ้าเพื่อความเจริญวัฒนาถาวรของชาติไทยแล้ว ท่านเต็มใจร่วมด้วยเสมอ การส่วนตัวไม่พินิจคิดถึง จึงนับว่าท่านเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ชั้นตัวอย่างซึ่งดีที่สุดในหนึ่ง”

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม

ผู้มีคุณูปการต่อประเทศชาติ

“ผลแห่งการที่ท่านได้ปฏิบัติในระหว่างเป็นอัครราชทูตมีมากมายหลายอย่าง และมีสิ่งสำคัญอันหนึ่งซึ่งควรจะกล่าวไว้คือท่านได้เป็นผู้เจรจาสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ฉบับ ค.ศ. ๑๙๐๔* (พ.ศ. ๒๔๔๖) สำเร็จ ตามสัญญาฉบับนี้ฝรั่งเศสยอมถอนกองทหารซึ่งยึดจันทบุรีไว้”

“ในระหว่างที่ท่านเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ท่านได้กระทำการซึ่งแทบกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิวัติคือในเรื่องที่รัฐบาลจัดการฝิ่น พระยาสุรียานุวัตร เห็นว่า การที่ให้นายอากรฝิ่นผูกขาดไปจัดทำนั้นเป็นการมิชอบ”

“ท่านจึงได้เปลี่ยนวิธีจำหน่ายฝิ่นเสียใหม่ คือ รัฐบาลจัดทำเสียเอง เหตุนี้ พระยาสุรียานุวัตร จึงจำต้องต่อสู้อุปสรรคหลายประการ อุปสรรค ทั้งทางตรงทางอ้อมอันเนื่องแต่ที่นายอากรต้องถูกตัดผลประโยชน์แล้วย่อมกระทบกระเทือนเลยไปถึงผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับนายอากรด้วยเป็นธรรมดา”

* สัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ ขณะนั้นวันขึ้นปีใหม่ไทยตรงกับวันที่ ๑ เมษายน ดังนั้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ จึงยังคงอยู่ใน พ.ศ. ๒๔๔๖

“พระยาสุริยานุวัตร ยังได้ดำริที่จะปฏิวัติในทางการคลังต่อไป โดยเปลี่ยนมาตรฐานเงินตรามาเป็นมาตรฐานทองคำ และใช้สตางค์แทนอัฐ แต่การนี้ยังมีได้ทันตราลงพระราชบัญญัติ ท่านก็ได้ลาออกจากราชการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) และใน ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) พระมหากษัตริย์ ได้ทรงตราพระราชบัญญัติเงินตรา เปลี่ยนมาตรฐานการเงินกับใช้สตางค์แทนอัฐ”

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์)

รัฐบุรุษผู้เฒ่า

“อันความซื่อสัตย์ก่อปรด้วยความพยายามและเจตนาดีต่อชาติบ้านเมืองอย่างแรงกล้า โดยมีได้คำนึงถึงวัยอันชราของท่านเช่นนี้ ได้รับความยกย่องและนับถือในคณะรัฐมนตรีทุกชุดมาจนได้รับฉายาว่า “รัฐบุรุษผู้เฒ่า” บ้าง “เล้าฮ่องตง” บ้าง ซึ่งเป็นฉายาที่รู้จักกัน มิใช่เฉพาะแต่ในคณะรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ตลอดถึงประชาชนบางเหล่าด้วย”

พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์

อัฐิของท่านเก็บอยู่ที่สุสานวัดประยุรวงศาวาส
วรวิหาร ในส่วนหลังของอาคารจำลองโบสถ์ฝรั่ง ซึ่งมี
ผู้สร้างอุทิศแด่สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์
(ดิศ บุนนาค) ปู่ของพระยาสุรียานุวัตร

ครอบครัว พระยาสุรียานุวัตร ถ่ายที่ปารีส พ.ศ. ๒๔๔๖

ชีวิตสมรสและครอบครัว

พระยาสุรียานุวัตร สมรสกับคุณหญิงลิ้นจี่ บุณนาค มีบุตรธิดารวม ๗ คน ได้แก่ นายเกียรติ นางสาวลินจง นางสาวลำจวน นางสาวเกษร หลวงสุริยพงศ์พิสุทธิแพทย์ (นายกระจำง แพทย์ประจำกรมรถไฟหลวง) นายจรัส และดร.ประจวบ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข)

พระยาสุริยานุวัตร กับ คุณหญิง
ถ้ายที่กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๗๗

ปัจจุบันภริยา บุตร และธิดา
ของพระยาสุริยานุวัตรได้ถึงแก่กรรม
หมดแล้ว รวมถึงทายาทใกล้ชิด
คนสุดท้ายคือ นางประชงค์ บุนนาค
บุตรสะใภ้ ได้เสียชีวิตลงเมื่อวันที่
๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงเป็น
ที่น่าเสียดายที่พระยาสุริยานุวัตรไม่มี
ทายาทใกล้ชิดที่สืบทอดสายนี้

พระยาสุริยานุวัตร กำลังตักบาตร (ถ่ายครั้งสุดท้าย)
เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗
ในวันเดียวกันนี้ตอนบ่ายได้มีอาการป่วยเป็นโรคเส้นโลหิตตีบ
จนถึงวันพุธที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๑.๕๐ นาฬิกา ได้ถึงแก่อนิจกรรม
คำนวณอายุได้ ๗๔ ปี ๕ เดือน กับ ๑๐ วัน

บทที่ ๒

บ้านที่ต้องอนุรักษ์...

มรดกทางวัฒนธรรมสำคัญของไทย

“บ้านสุริยานุวัตร” ก่อสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยเริ่มรับอารยธรรมของตะวันตก และเริ่มมีการใช้วัสดุก่อสร้างจากต่างประเทศ โดยเฉพาะรูปแบบของอาคารและการจัดผิวพื้นที่ยึดถือสถาปัตยกรรมแบบคลาสสิกเป็นต้นแบบ จึงสะท้อนถึงวัฒนธรรมการอยู่อาศัยที่เริ่มเข้าสู่ความเป็นสากลมากขึ้น

บ้านหลังนี้สร้างขึ้นหลังจากที่พระยาสุริยานุวัตรกลับจากการเป็นอัครราชทูตประจำอยู่ที่กรุงปารีส มารับราชการในแผ่นดินเกิด โดยได้รับแต่งตั้งเป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ จึงน่าจะสร้างขึ้นในราว พ.ศ. ๒๔๔๘ ซึ่งเป็นปีที่ท่านเดินทางกลับประเทศไทย และน่าจะสร้างเสร็จก่อน พ.ศ. ๒๔๕๓ ซึ่งท่านเข้ามาพำนักในบ้านหลังนี้แล้ว เล่ากันว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานช่าง ๓ เชือก มาเหยียบดินให้แนวก่อนที่จะเรียงซุงจำนวนมากเพื่อรองรับน้ำหนักตึกตามตำราก่อสร้างสมัยก่อน

สถาปัตยกรรมบ้านสุริยานุวัตร ๓

บ้านสุริยานุวัตร ออกแบบก่อสร้างโดยนายมาริโอ ตาแมญโญ (Mario Tamagno) สถาปนิกชาวอิตาลีคนเดียวกับที่ออกแบบก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม จึงได้รับอิทธิพลจากตะวันตก โดยมีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบคลาสสิกประยุกต์

ขนาดพื้นที่ เดิมมีพื้นที่รวมประมาณ ๗ ไร่ครึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นบ้านพักอาศัยที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่หลังหนึ่งในย่านถนนกรุงเกษมในสมัยนั้น

ตัวอาคาร ก่ออิฐถือปูนสูง ๒ ชั้น หันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือหรือหันเข้าสู่ถนนกรุงเกษมซึ่งเรียงแนวคลองผดุงกรุงเกษม ด้านหลังจดถนนหลานหลวง ตัวอาคารถูกล้อมรอบด้วยอาคารของส่วนราชการ โดยด้านหน้าเป็นที่จอดรถ

แผนผังตัวอาคารด้านหน้า
หันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

ผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยม
ผืนผ้ามีฐานยกสูงจากพื้นประมาณ
๑ เมตร มีห้องใต้ดินและห้องใต้หลังคา
โดยจัดองค์ประกอบสองข้างอาคาร
แตกต่างกัน ด้านหนึ่งมีจั่ว อีกด้านหนึ่ง
เป็นรูปทรงหลายเหลี่ยม ชายคา
ไม่ยื่นมาก

อาคารด้านมีจั่ว

ชายคา

อาคารด้านรูปทรงหลายเหลี่ยม

ห้องใต้หลังคา

ลักษณะสถาปัตยกรรมภายนอกอาคาร ๔

บริเวณด้านหน้าอาคารสุริยานุวัตรมีบันไดทางขึ้นตรงกลาง
เหนือทางเข้าหน้าอาคารทำเป็นกันสาดโค้ง ประดับลวดลายฉลุ
มีคันทวยแกะสลักศิลปะอาร์ตนูโว (Art Nuveau) รองรับ เมื่อหันหน้า
เข้าสู่ตัวอาคารด้านขวามือมีมุขสี่เหลี่ยม ภายในมุขนี้เป็นส่วนของ
บันไดที่เชื่อมต่อกับชั้นใต้ดินจนถึงห้องใต้หลังคา มีการตกแต่ง
เป็นพิเศษด้วยหน้าต่างเล่นระดับเรียงกันตามแนวบันได หลังคา
เป็นทรงปรางค์มณฑปเหลี่ยม และยังมีมุขก่อผนังยื่นออกมาโดย
เจาะช่องหน้าต่างบานเกร็ด มีแนวเส้นคั่นเป็นระยะตรงกับ
แปหลังคา

หน้าต่างบานเกร็ดที่ห้องใต้หลังคามีแนวเส้นคั่นเป็นระยะ
ตรงกับแปหลังคา

หน้าต่างเล่นระดับ
บริเวณมุขด้านซ้าย

คันทวยบริเวณกันสาดโค้งประตูทางเข้า
และคันทวยรองรับหลังคา

หน้าต่างบานเกร็ด
ที่มุขด้านขวา

กันสาดโค้งหน้าอาคารประดับลวดลายฉลุ

อาคารด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้

บันไดอาคาร
ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้

บันไดเล็กๆ อาคารด้าน
ทิศตะวันออกเฉียงใต้

อาคารด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้มีบันไดทางขึ้น ๒ จุด ส่วนทาง**ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ** มีมุขยื่นออกมาที่ชั้นสองโดยมีเสาเหลี่ยม ๒ ต้นรองรับน้ำหนักมุข ลักษณะมุขก่อสร้างด้วยไม้เป็นห้องสี่เหลี่ยมยื่นออกมาจากผนัง มีหน้าต่างบานเกร็ด เหนือบานหน้าต่างเป็นช่องลมบานเกร็ดรูปโค้ง ได้บานหน้าต่างเป็นลายฉลุไม้คล้ายไม้กางเขน ปัจจุบันมุขส่วนนี้ถูกปรับปรุงเป็นห้องน้ำ ถัดจากเสารองรับมุขไปเป็นบันไดทางขึ้น ๑ จุดเหนือขึ้นไปเป็นระเบียงขนาดเล็ก

ช่องลมบานเกร็ดรูปโค้ง
เหนือบานหน้าต่าง

บันไดทางขึ้นถัดจาก
เสาธงมุข

ลายฉลุไม้คล้ายไม้กางเขน ได้บานหน้าต่าง
ของมุขด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

อาคารด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

มุขอาคารด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือก่อสร้างด้วยไม้ มีหน้าต่างบานเกร็ด

บันไดทางขึ้นด้านหลังอาคาร
และประตูแบบโบราณที่ช่วงบนเปิดเป็นหน้าต่างได้

ประตูออกจากห้องใต้หลังคาสู่ดาดฟ้า

ราวระเบียงเหล็กตัดบริเวณดาดฟ้า

อาคารด้านหลังมีบันไดทางขึ้นตรงกลาง มีประตูแบบโบราณที่ช่วงบนสามารถเปิดเป็นหน้าต่างได้ ด้านซ้ายมือเป็นमुखี่เหลี่ยมยื่นออกมา ด้านขวามือก่อผนังยื่นออกมา บริเวณมุมอาคารทำเป็นผนังหลบเหลี่ยมมุม ด้านบนหลังคามีดาดฟ้ากว้างติดต่อกับห้องใต้หลังคา มีพื้นที่ประมาณ ๘.๕ ตารางเมตร ราวระเบียงทำด้วยเหล็กตัดฉลุ จุดนี้สามารถมองเห็นหลังคาด้านหลังบ้านเกือบทั้งหมดอย่างใกล้ชิด

ฐาน ก่ออิฐถือปูนทำช่องลมปิดด้วยลูกกรงเพื่อระบายอากาศเป็นระยะๆ

ลวดลายปูนปั้นเหนือกรอบหน้าต่าง

ปูนปั้นบริเวณเชิงผนังใต้หลังคา คิ้วบัวปูนปั้นรูปโค้งลายพันปลาเหนือกรอบหน้าต่างชั้นบน

ผนังอาคารใกล้ฝ้าเพดานหลังคา
ตกแต่งด้วยปูนปั้นลายใบไม้อย่างเทศ

ผนัง ผนังอาคารฉาบปูนเรียบ มีการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น แบบตะวันตกบริเวณเหนือกรอบ หน้าต่างและที่เชิงผนังใต้หลังคา ผนังด้านข้าง ๒ ข้าง และข้างหลัง มีการขีดเส้นคู่ ๒ แนว ผนังเหนือ กรอบหน้าต่างชั้นล่างแต่ละบาน ประดับลายปูนปั้นรูปวงกลม ๓ วง ซ้อนกันบนเส้นตรงแนวนอน ผนัง เหนือกรอบหน้าต่างชั้นบนทำคิ้วบัว

ปูนปั้นรูปโค้งลายพันปลารับกับกรอบหน้าต่างโค้ง ยกเว้นผนังด้านหลังอาคารบริเวณเหนือกรอบหน้าต่างชั้นบนทำลายปูนปั้นเป็นเส้นตรงยาวสลับกับลายวงกลม และบริเวณกรอบหน้าต่างทำรูปสี่เหลี่ยมมีดอกไม้กลมภายในมีคล้ายลูกศรชี้ลงมา ผนังอาคารใกล้ฟ้าเพดานหลังคาตกแต่งด้วยแถบปูนปั้นลายใบไม้อย่างเทศ เป็นแนวยาวแต่บางส่วนเป็นแถบปูนปั้นไม่มีลวดลาย

ลายปูนปั้นรูปวงกลม ๓ วงซ้อน

แถบปูนปั้นไม่มีลวดลาย

ลวดลายปูนปั้นคล้ายเฟืองอุบะ

ลายปูนปั้นได้หน้าต่าง มีดอกไม้กลม และเส้นคล้ายลูกศรชี้ลงมา

มุมอาคารด้านทิศตะวันออก มีการตกแต่งลวดลายปูนปั้น คล้ายลายเฟืองอุบะอย่างเทศ ได้กรอบหน้าต่าง ยาวลงมา จนถึงชั้นล่าง

หัวเสาด้านซ้ายของอาคารทำรูปทรงโค้งเว้า

เสารองรับมุขชั้นบน

เสาด้านหลังอาคารลักษณะเป็นเสาแบนติดผนัง

เสา เสาด้านหลังอาคารเป็นเสาแบนติดผนัง ด้านบนตกแต่งด้วยลายปูนปั้น เสาด้านข้างอาคาร (ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) เป็นเสาลอยตัวรองรับระเบียงปูน หัวเสาทำรูปทรงโค้งเว้า ส่วนเสารองรับมุขชั้นสอง คาดว่าจะทำเพิ่มเติมขึ้นในภายหลัง

เสาลอยตัวรองรับ
ระเบียงปูนด้านซ้าย
ของอาคาร

หน้าต่าง มี ๒ แบบ
คือ หน้าต่างตีเกล็ดไม้เปิดปิด
แบบบานคู่และบานกระทุ้ง
เหนือบานหน้าต่างเป็นช่องแสง
บานเกร็ดรูปสี่เหลี่ยม (ชั้นล่าง)
และช่องรูปโค้ง (ชั้นบน)
ได้กรอบหน้าต่างส่วนใหญ่
จะเป็นลายฉลุรูปใบไม้
อย่างเทศคล้ายคลึงกับลาย
ลูกกรงบันได

หน้าต่างตีเกล็ดไม้เปิดปิดแบบบานคู่

หน้าต่างตีเกล็ด
แบบบานกระทุ้ง

ลายปูนปั้นรูปใบไม้อย่างเทศ
ได้กรอบหน้าต่าง

ช่องแสงบานเกร็ด
รูปโค้ง (ชั้นบน)

ช่องแสงบานเกร็ด
รูปสี่เหลี่ยม (ชั้นล่าง)

หลังคามุมกว้าง ให้ความซับซ้อน
ตามรูปทรงผังพื้น

หลังคาทรงจั่วผสมปั้นหยา

หลังคา เป็นทรงจั่วผสมกับ
ทรงปั้นหยา และมีทรงปรางค์ผสม ลักษณะ
หลังคาซับซ้อนตามรูปทรงผังพื้น มุมหลังคา
มีความชัน ๔๕ องศา เป็นลักษณะที่อวด
พื้นหลังคา โครงสร้างหลังคาทำจากไม้
ปูดวยกระเบื้องว่าว กลางหลังคาทำหน้าต่าง
บานเล็กทรงคลาสสิก เพื่อระบายอากาศร้อน
ในห้องใต้หลังคา อันเป็นรูปแบบที่นิยม
ในประเทศอิตาลี เติงชายประดับไม้ฉลุ
มีลวดลายปูนปั้นโดยรอบ

หลังคาทรงจั่วผสมปั้นหยา

หน้าต่างบานเล็กทรงคลาสสิก
ด้านหน้าอาคาร

ช่องหน้าต่างและเชิงชายไม้ฉลุ

ไม้ฉลุลงลายประดับยอดจั่ว

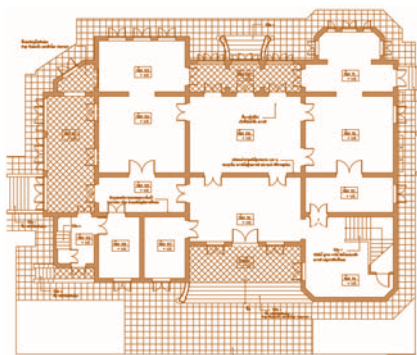

ผ้าเพดานหลังคา ทำคิ้วไม้
ลายกรอบสี่เหลี่ยมเป็น
ระยะๆ

ลักษณะสถาปัตยกรรมภายในอาคาร ๓

อาคารชั้นล่าง มีห้องขนาดใหญ่ ส่วนกลางบ้าน ๓ ห้อง พื้นที่ที่เหลือแบ่งซอยเป็นห้องขนาดต่างๆ ซึ่งมีทางเดินทะลุถึงแต่ละห้องได้ อันเป็นเสน่ห์ของการออกแบบ ปัจจุบันได้ปรับทำเป็นพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะกล่าวถึงในบทที่ ๔ ต่อไป

บริเวณปีกซ้ายของอาคาร

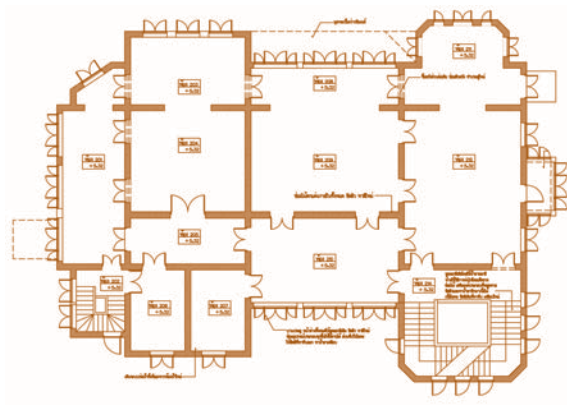

ห้องรับรอง

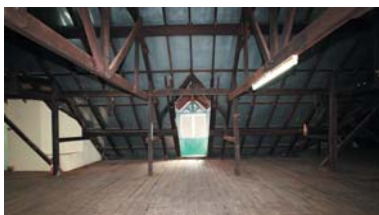

ห้องส่วนกลางของอาคาร ปัจจุบันใช้เป็นห้องประชุม
ของผู้บริหารระดับสูง

ส่วน**ชั้นบน** ประกอบด้วย
โถงทางเดินและแบ่งเป็นห้องใหญ่ๆ
๓ ห้อง ซึ่งในอดีตเป็นห้องนอนของ
พระยาสุรียานุวัตรและครอบครัว
โดยในปัจจุบันได้ใช้เป็นห้องประชุม
ของผู้บริหารระดับสูง

พื้นที่กว้างขวางบริเวณห้องใต้หลังคา

จากชั้นบนมีบันไดเชื่อมต่อไปยัง
ห้องใต้หลังคา ที่มีพื้นที่กว้างขวาง
ใช้สำหรับเก็บของ มีหน้าต่างระบาย
อากาศ โดยด้านที่อยู่ทางหน้าตึกทำเป็น
มุขยื่นออกจากตัวอาคาร ส่วนด้าน
หลังตึกเป็นประตูสามารถเปิดออก
ไปยังตลาดฟ้าด้านล่างได้

คานทำด้วยไม้ซุงทั้งต้น

ภาพกว้างของห้องใต้ดิน

นอกจากนี้ยังมี**ชั้นใต้ดิน** เป็น
โครงสร้างระบบเสา-คาน รับน้ำหนัก
โดยคานทำด้วยไม้ซุงทั้งต้น มีความสูง
จากพื้นประมาณ ๒ เมตร สามารถ
เดินได้โดยรอบ และมีบันไดขึ้นสู่อาคาร
ทั้งทางด้านขวาและด้านซ้ายของ
ตัวอาคาร ซึ่งในอดีตเป็นที่เก็บของมีค่า

พื้นปูด้วยปาร์เกต์
ลายฟันปลา

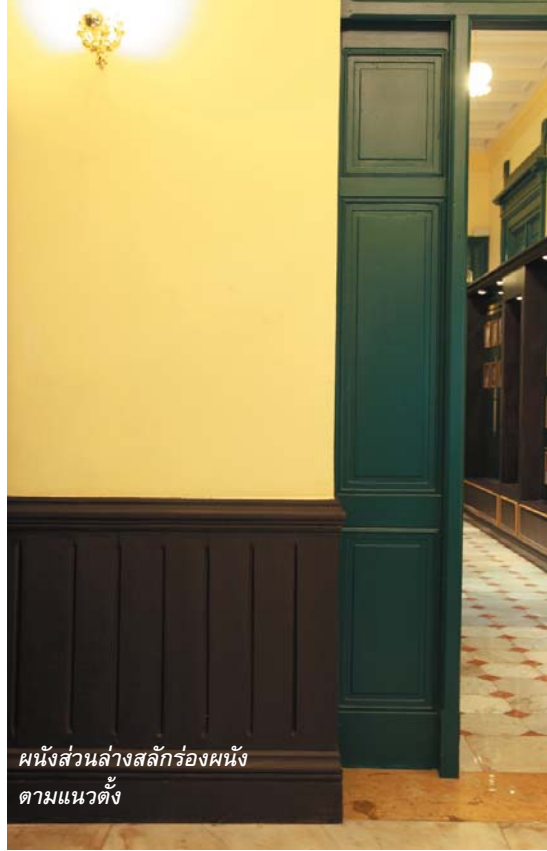
พื้นหินอ่อน

พื้นไม้ชั้นบน

พื้นปูด้วยปาร์เกต์
ลายสี่เหลี่ยม

พื้น ภายในอาคารปูพื้นด้วยไม้ หินอ่อน และพื้นไม้ปาร์เกต์ ซึ่งพระยาสุรียานุวัตร คิดนำเศษไม้มาออกแบบอัดเรียงต่อกันเป็นพื้น โดยนำแบบอย่างมาจากต่างประเทศ ครั้งที่ยังเป็นทูตในประเทศแถบยุโรป

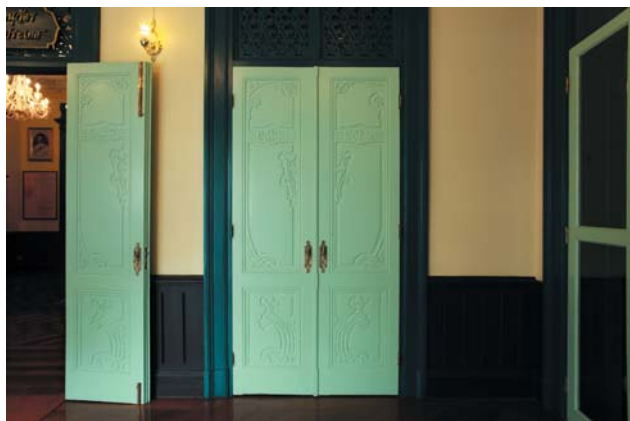
ผนังส่วนล่างสลักร่องผนัง
ตามแนวตั้ง

ผนังส่วนล่างแกะสลักเป็นกรอบไม้บานลูกฟัก
ส่วนบนสลักลายคล้ายประแจ (Fret)

ผนัง ภายในอาคารฉาบปูนเรียบ
ตกแต่งบริเวณส่วนล่างของผนังห้อง
โดยมีลวดบัวกั้นระหว่างผนังส่วนที่เรียบ
และส่วนที่เป็นลาย โดยส่วนล่างนั้น
จะสลักร่องผนังตามแนวตั้ง หรือสลัก
เป็นกรอบไม้บานลูกฟัก ส่วนบนสลัก
เป็นลายคล้ายลายประแจ (Fret)

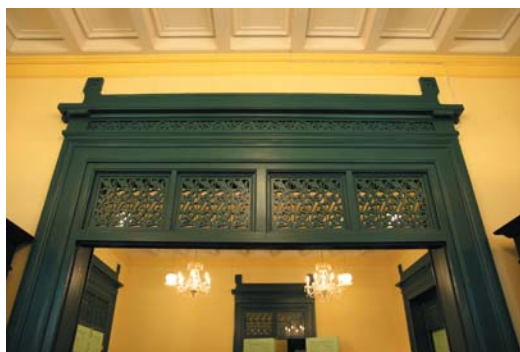

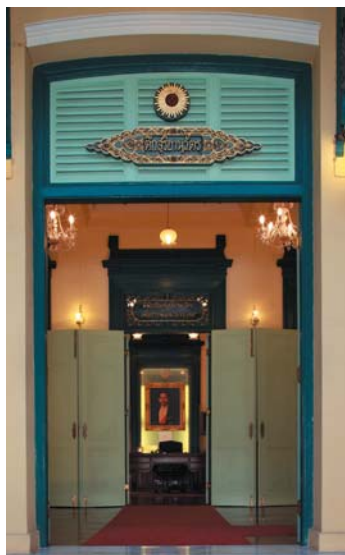
ประตูไม้ลูกฟักดุนเปิดปิดแบบบานคู่ หน้าบานประตู
แกะสลักลายพันธุ์พฤกษายภายในกรอบลูกฟัก

ประตูไม้กรุกระจกซ้อนทับ
ภายในห้อง

เหนือบานประตูฉลุไม้เป็นลวดลาย

เหนือประตูทางเข้าอาคารมีช่องลม
ตีเกล็ดไม้ ประดับด้วยเครื่องหมาย
ของพระยาสุริยานุวัตร

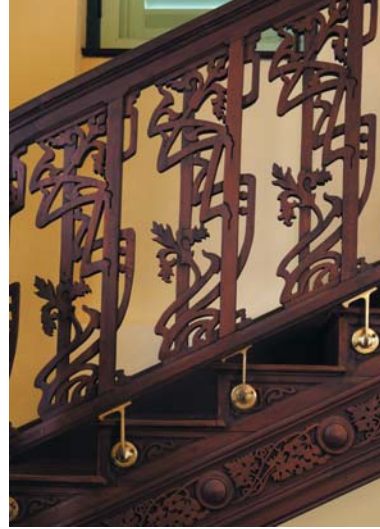
ประตู เป็นประตูไม้ลูกฟักคันทันเปิดปิดแบบบานคู่ หน้าบานประตูแกะสลัก
ลายพันธุ์พฤกษาอย่างเทศภายในกรอบลูกฟัก โดยมีประตูไม้กรุกระจกซ้อนทับ
ภายในห้องอีกชั้น ซึ่งเป็นการทำขึ้นใหม่ช่วงที่มีการบูรณะใน พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๔
เพื่อติดเครื่องปรับอากาศ เหนือบานประตูฉลุไม้เป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา
คล้ายที่ราบบันไดเพื่อเป็นช่องแสงและระบายอากาศในสมัยก่อน ส่วนเหนือประตู
ทางเข้าอาคารมีช่องลมตีเกล็ดไม้ ประดับด้วยเครื่องหมายของพระยาสุริยานุวัตร
และป้ายตึกสุริยานุวัตร ซึ่งจัดทำขึ้นใหม่เมื่อครั้งบูรณะใน พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔

บันไดใหญ่ฝั่งซ้ายของอาคารเชื่อมต่อ
ระหว่างชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ และห้องใต้หลังคา

ราวบันไดฉลุเป็นลายพฤกษา

คันทวยไม้แกะสลัก
เป็นร่องลายพันธุ์พฤกษา
รับช่องพักบันได

บันได บันไดภายในอาคารแบ่งออกเป็น ๒ ฟัง คือ ฟังซ้ายของอาคาร (ทิศเหนือ) เป็นบันไดใหญ่เชื่อมต่อระหว่างชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ และห้องใต้หลังคา ตัวและราวบันไดทำจากไม้สักลงเงา หัวบันไดและราวบันไดแกะสลักและฉลุลายพันธุ์พฤกษางดงามยิ่ง ใต้พื้นบันไดส่วนที่ต่อกับประตูห้องใต้หลังคาทำคันทวยไม้แกะสลักเป็นร่องลายพันธุ์พฤกษารับช่องพักบันได ผนังอาคารรอบบันไดใหญ่ทำกรอบหน้าต่างตีเกล็ดไม้และกรุกระจก เรียงระดับตามชั้นบันไดเพื่อให้แสงสว่างแก่ผู้ใช้บันได ส่วนบันไดเล็กฝั่งขวาซ่อนตัวอยู่ในหลืบอาคารเชื่อมต่อระหว่างชั้นใต้ดิน ชั้น ๑ และ ๒ ของอาคาร บันไดไม้ลงเงา ไม่มีการตกแต่งลวดลายเป็นพิเศษ

ทางเดินเชื่อมบันได
สู่ห้องใต้หลังคา

บันไดใหญ่ฝั่งซ้ายของอาคาร

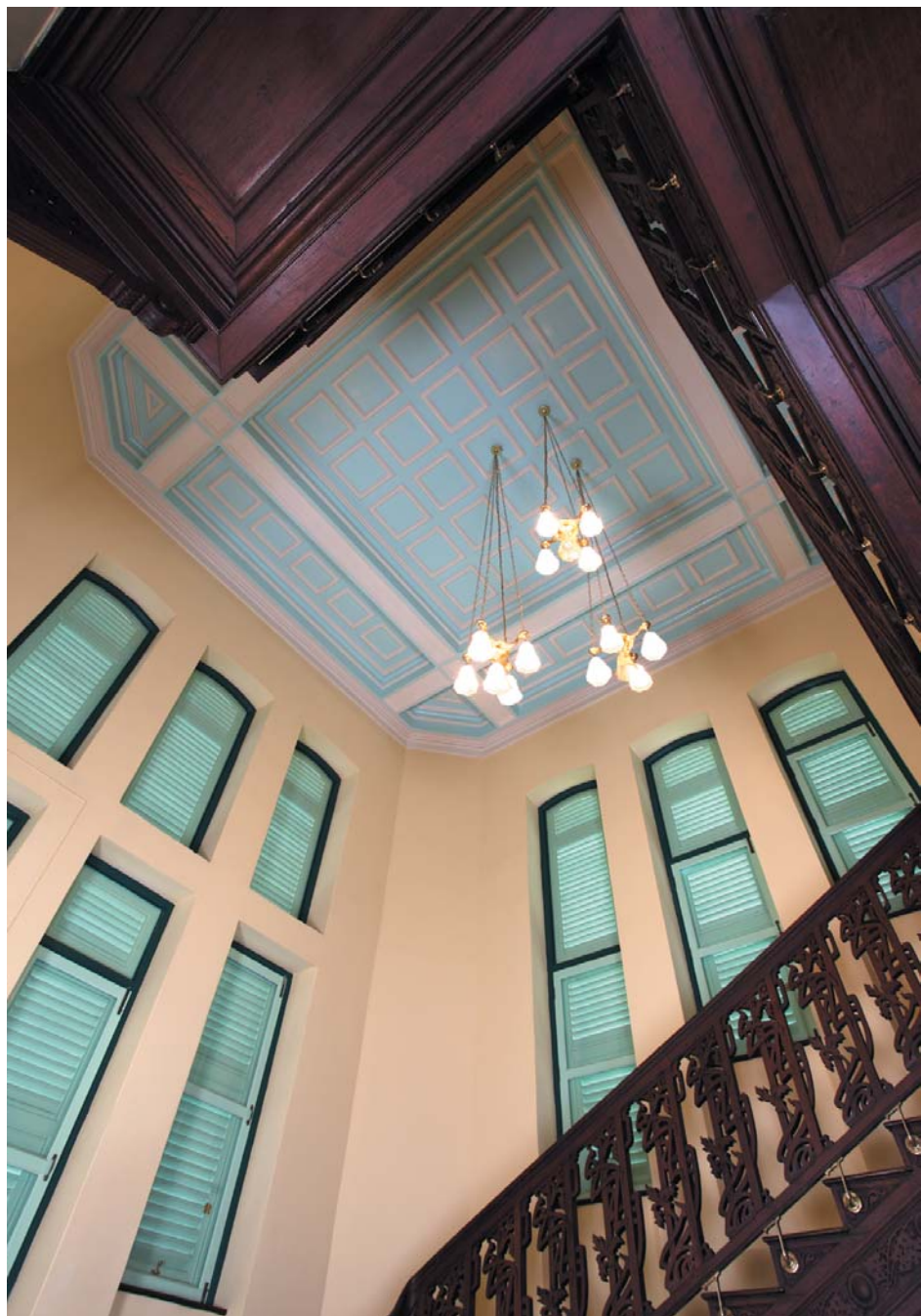
บันไดเล็กฝั่งขวาซ่อนตัว
อยู่ในหลืบอาคาร

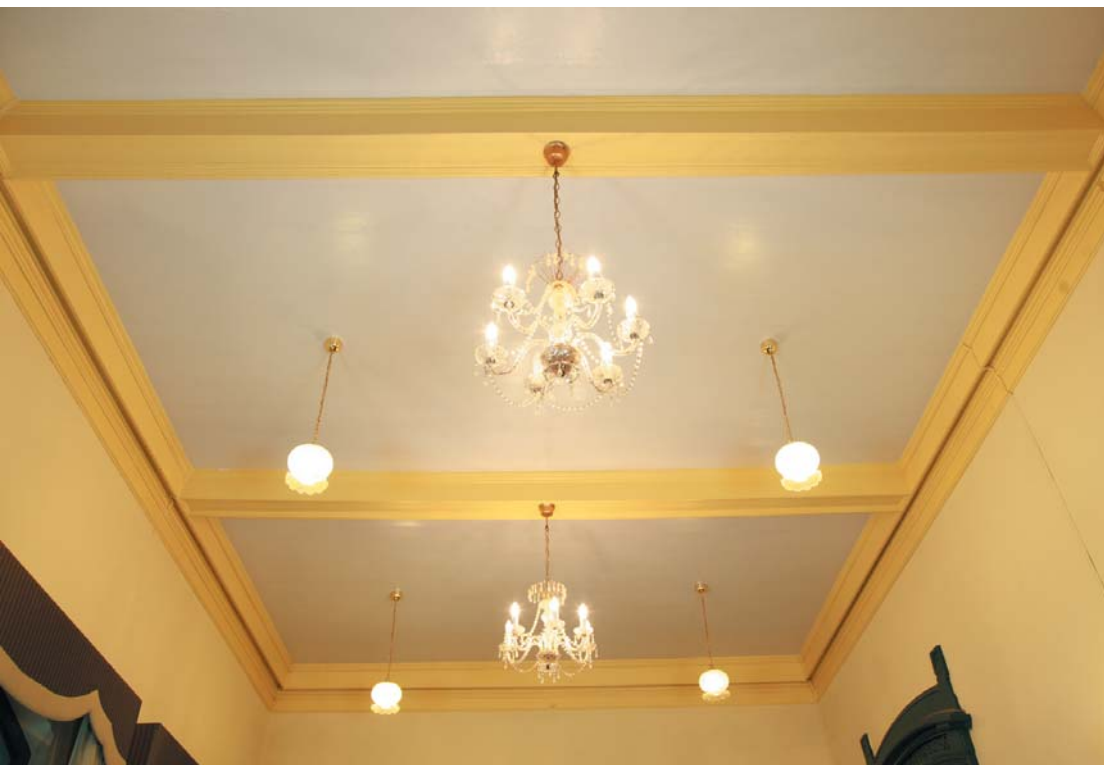

เพดานลายแปดเหลี่ยมสลักรับกับลายหกเหลี่ยม
ตรงกลางทำลายดอกไม้

เพดาน ภายในอาคารมีการออกแบบ
เพดานหลายแบบ เช่น ทำเพดานเป็นลาย
กรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวเรียงต่อกันเป็นแถว
หรือเป็นลายตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส และทำ
เป็นลายแปดเหลี่ยมสลักรับกับลายหกเหลี่ยม
ตรงกลางทำลายดอกไม้อย่างงดงาม กลาง
เพดานติดโคมไฟและโคมระย้า (Chandelier)
เพื่อให้แสงสว่างภายในห้อง

ภายในอาคารมีการออกแบบเพดานหลายแบบ

บทที่ ๑

บ้านโบราณสถาน... ทำเนียบการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย

ก่อนที่ “มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร” จะถึงแก่อนิจกรรม ได้สั่งไว้ว่า หากลูกหลานไม่สามารถดูแลบ้านหลังนี้ไว้ได้ ให้คืนแก่หลวงไป เพราะเป็นของได้รับพระราชทานมา ภายหลังจากท่านถึงแก่อนิจกรรมประมาณ ๔-๕ ปี

(ราว พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๔) คุณหญิงลิ้นจี่ ภรรยาของพระยาสุรียานุวัตรได้ขายที่ดินบางส่วนและบ้านหลังนี้ให้แก่รัฐบาล เนื่องจากท่านเป็นคนซื่อสัตย์ ทำมาหากินโดยสุจริตตลอดมา เมื่อถึงแก่อนิจกรรม จึงมีเงินเหลือให้ครอบครัวเพียง ๔,๐๐๐ บาท และรถเฟียตอีก ๑ คันเท่านั้น

จากบ้าน... สู่สำนักงาน

ในครั้งนั้น รัฐบาลได้ซื้อบ้านสุรียานุวัตรในราคา ๒ แสนบาท ทั้งที่ดินและบ้าน ไม่รวมที่ดินบริเวณที่เป็นตึกแถวและบิมน้ำมันริมถนนกรุงเกษมในปัจจุบัน โดยตั้งเป็น **สำนักงานเทศบาลนครกรุงเทพมหานคร** หรือศาลาว่าการกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ซึ่งขณะนั้นเจ้าพระยารามราฆพ เป็นนายกเทศมนตรี และหลังจากที่สำนักงานเทศบาลนครกรุงเทพมหานครได้ย้ายไป จึงเป็นที่ตั้งของ **กรมโลหกิจ** หรือกรมทรัพยากรธรณี ในปัจจุบัน

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๓ เมื่อมีการก่อตั้ง**สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ** ได้มีการเสาะหาสถานที่ทำงานถาวรหลายแห่ง ซึ่งในเรื่องนี้อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คนแรกคือ นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ กล่าวว่า เมื่อตอนซื้อพิจารณาว่าเป็นสถานที่ที่ใกล้ทำเนียบรัฐบาล ไปมาสะดวก เนื่องจากงานของ สศช. ต้องติดต่อและประสานงานกับทำเนียบรัฐบาล และที่สำคัญลักษณะของงานที่ต้องติดต่อใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี จึงได้ตัดสินใจซื้อตึกหลังนี้จากกรมโลหกิจมาเป็น ที่ทำการ ส่วนในด้านราคาที่ซื้อนั้น อดีตเลขาธิการ สศช. คนที่ ๗ คือ นายเกษข สมบัติศิริ ซึ่งเป็นผู้บริหาร สศช. รุ่นแรกๆ เล่าว่า อาคารหลังนี้ซื้อมาในราคา ๓ ล้านบาท

นายสุนทร หงส์ลดารมภ์

บ้านสุริยานุวัตร จึงเป็นสถานที่ตั้งของ สศช. ตั้งแต่นั้นมาและเมื่อ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีได้มาเป็นประธานประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารสำนักงานของ สศช. ซึ่งเป็นอาคารสูง ๕ ชั้น รายรอบบ้านสุริยานุวัตร ในช่วงนั้นจึงเรียกกันว่า **“ตึกทอง”** และต่อมาได้ใช้เป็นสถานที่ทำงานของหน่วยงานภายใน สศช.

บ้านที่ห้องอนุรักษ์... มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ

ต่อมา ประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๒ กรมศิลปากร ได้ทราบเรื่องบ้านสุริยานุวัตร จึงส่งเจ้าหน้าที่มาสำรวจและสรุปว่าควรขึ้นทะเบียนเพื่อรอการสำรวจก่อนประกาศเป็นโบราณสถานแห่งชาติที่ต้องอนุรักษ์ไว้ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่ควรค่าแก่การเป็นโบราณสถานแห่งชาติ กล่าวคือ เป็นอาคารที่ก่อสร้างก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ และมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ปัจจุบันไม่มีการสร้างแล้ว อีกทั้งลักษณะทางศิลปกรรมมีความประณีตละเอียดอ่อน และยังตั้งอยู่ในสถานที่ซึ่งทางประวัติศาสตร์เรียกว่า “ย่านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเกาะรัตนโกสินทร์”

นอกเหนือจากความทรงคุณค่าดังกล่าว ตึกสุริยานุวัตร
แห่งนี้ยังทรงคุณค่าด้านจิตใจและด้านประวัติศาสตร์ ดังนี้*

- เปรียบเสมือนอนุสรณ์ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชทานให้กับเสนาบดีซึ่งเป็นที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยทั้งในราชการงานเมืองและพระราชกรณียกิจส่วนพระองค์ อีกทั้งสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชทานทรัพย์เพื่อปลูกบ้านพัก

- เป็นที่พำนักอาศัยของพระยาสุริยานุวัตร บุรุษผู้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่หลวงให้กับประเทศชาติ เป็นเวลาเกือบ ๓๐ ปี

- เป็นแหล่งกำเนิดหนังสือ **“ทรัพย์ศาสตร์”** และ **“เศรษฐศาสตร์-การเมือง”** ซึ่งเป็นตำราทางเศรษฐศาสตร์ภาษาไทยเล่มแรก

- ที่สำคัญคือ เป็นที่ทำงานของผู้ซึ่งทำหน้าที่ให้ความเห็น เสนอนโยบายทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ต้น คือ ตั้งแต่สมัยพระยาสุริยานุวัตรซึ่งเป็นรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล และหลังจากนั้นเป็นที่ทำงานของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งต่อมาเป็น สศช. ตราบจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานกิตติบัตร รางวัลอนุรักษ์ดีเด่นประจำปี ๒๕๓๖ แก่ สศช. โดยการคัดเลือกของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์

* จากหนังสือ **“พระยาสุริยานุวัตร (รัฐ) บุรุษที่ถูกลืม
ทำให้ถูกลืม”**

หลังจากนั้น ในวันที่ ๑๐ และ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ กรมศิลปากรได้เข้ามาสำรวจ เพื่อวิเคราะห์และจัดทำรายงาน ประกอบการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้บ้านสุริยानุวัตรเป็นโบราณสถานแห่งชาติที่ต้องอนุรักษ์ไว้ต่อไป

การบูรณะซ่อมแซม

สศช. ได้ดำเนินการบูรณะซ่อมแซมตึกสุริยานุวัตรครั้งใหญ่รวม ๒ ครั้ง โดยครั้งแรกดำเนินการในสมัย ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม เป็นเลขาธิการ สศช. และครั้งที่ ๒ ในสมัย ดร.อำพน กิตติอำพน เป็นเลขาธิการ สศช.

เนื่องจากตึกสุริยานุวัตรอยู่ในระหว่างขึ้นทะเบียนรอกการประกาศให้เป็นโบราณสถานแห่งชาติที่ต้องอนุรักษ์ การบูรณะซ่อมแซมจึงต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และหากอาคารโบราณสถานนั้นๆ ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งหน่วยราชการครอบครอง หน่วยราชการนั้นจะต้องเป็นผู้จัดทำงบประมาณในการบูรณะตามระเบียบที่กรมศิลปากรกำหนด และบริษัทที่มารับเหมาดำเนินการจะต้องจดทะเบียนกับกรมศิลปากรก่อน เนื่องจากมีความจำเป็นต้องใช้ช่างที่มีความชำนาญในการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานโดยเฉพาะ

ดังนั้น ในการบูรณะครั้งแรก สศช. จึง
ของบประมาณทั้งสิ้น ๙,๔๐๐,๐๐๐ บาท โดยกรม
ศิลปากรได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดจ้าง และมี
เจ้าหน้าที่ของ สศช. ร่วมเป็นกรรมการใช้ระยะเวลา
ดำเนินการ ๑ ปีเศษ คือในช่วง ๕ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมี
การบูรณะ ดังนี้

- เปลี่ยนและซ่อมแซมโครงหลังคา
ตลอดจนซ่อมและเปลี่ยนกระเบื้องหลังคาที่ชำรุด
- ซ่อมฝ้าเพดานภายนอกและภายใน
ที่ชำรุด ติดเชิงชายไม้คิ้วและบัวที่ประดับฝ้า ซ่อม
และกันความชื้นห้องใต้ดิน ซ่อมพื้นไม้เดิมที่ชำรุดและปรับแต่งใหม่
- กันความชื้นกำแพงโดยรอบ ซ่อมสกัดผนังปูนภายใน
ฉาบแล้วก่ออิฐ ติดตั้งวงกบ กันห้องใหม่ ปรับปรุงห้องน้ำ โดย
การก่ออิฐฉาบปูน
- สกัดผนังภายนอกออก แล้วฉาบผิวภายนอก
- ทำกันซึมหลังคาตาดฟ้า เดินสายไฟภายใน ติดบาน
ประตู-หน้าต่าง ซ่อมแซมบานประตูหน้าต่างที่ชำรุดจนใช้การได้
ปูพื้นห้องน้ำ และติดตั้งหินอ่อนที่ผนังห้องน้ำ ติดตั้งสุขภัณฑ์
และขัดลอกสีเก่าออก
- ติดตั้งบัวปูนบันไดประตูหน้าต่าง และลายปูนบันไดต่าง ๆ
ซ่อมแซมพื้นกระเบื้องทางเท้า
- ติดตั้งดวงโคมไฟฟ้า ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ
- ทาสีอาคารเป็นสีควันนุหรี

ภาพพระยาสุรียานุวัตรกลับคืนสู่บ้าน ๓

การบูรณะบ้านสุรียานุวัตรในครั้งแรกนี้ ดร.พิสิฏฐ ภัคเกษม เลขธิการ สศช. ในสมัยนั้น ได้มีนโยบายปรับปรุงให้อยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด และให้สืบหาทายาทของ **“พระยาสุรียานุวัตร”** ซึ่งในที่สุดได้พบและได้รับฟังคำบอกเล่าจาก นางประชงค์ บุณนาค สะใภ้ของพระยาสุรียานุวัตรซึ่งขณะนั้นอยู่ในวัย ๘๓ ปี และนับว่าเป็นทายาทใกล้ชิดคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่ เนื่องจากบุตรและธิดารวม ๗ คนได้ถึงแก่กรรมหมดแล้ว และทุกท่านไม่มีทายาทเลย

ในโอกาสที่ สศช. ครบรอบ ๔๒ ปี เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ นางประชงค์ บุณนาค ได้มอบ **“ภาพเหมือนพระยาสุรียานุวัตร”** เขียนด้วยสีน้ำมันขนาดใหญ่โดยจิตรกรชาวอิตาลี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ ให้กับ สศช. ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อ สศช.

นอกจากนี้ นางประชงค์ยังได้มอบ
เครื่องใช้ส่วนตัวอื่นๆ อันจัดทำอย่างประณีตยิ่ง
และประมาณค่ามิได้ เพราะเป็นสิ่งของที่นำ
ติดตัวพระยาสุรียานุวัตรมาจากต่างประเทศ
เมื่อครั้งกลับจากการเป็นอัครราชทูต และ
ของใช้แต่ละชิ้นมีอายุมากกว่าร้อยปี
เช่น กระบอกเงารอบทองสูง ๒ เมตร
แจกันฐานทอง ชุดน้ำชาเครื่องเงิน
ของเยอรมัน ชุดจานกระเบื้องสำหรับ
รับประทานอาคารค่า ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่
มีตราประจำตัว หรือชื่อของพระยาสุรียานุวัตร
พิมพ์หรือสลักไว้ด้วย

นางประชงค์ บุนนาค

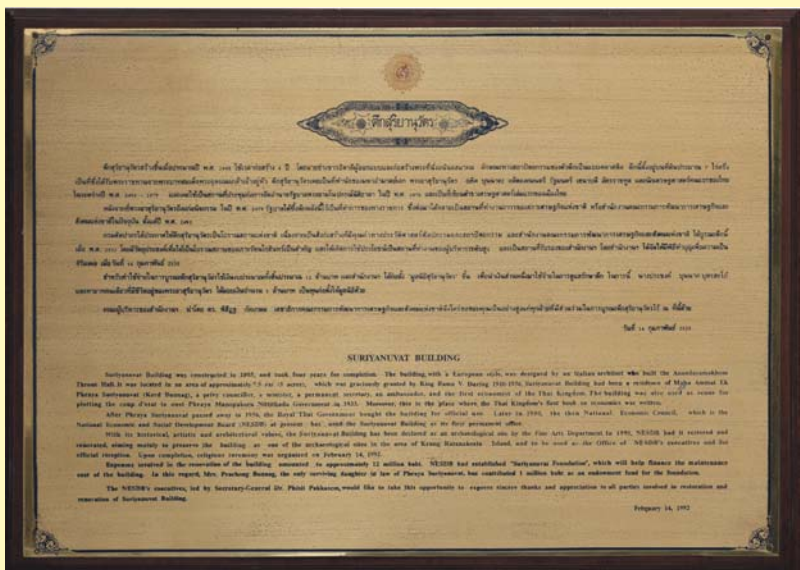
ทายาทใกล้ชิดคนสุดท้ายของพระยาสุรียานุวัตร

นางประชงค์ บุนนาค เป็นบุตรสะใภ้และ
ทายาทใกล้ชิดคนสุดท้ายของพระยาสุรียานุวัตร
โดยท่านแต่งงานกับคุณประจวบ บุนนาค
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
บุตรชายคนสุดท้ายของพระยาสุรียานุวัตร และ
อยู่ดูแลพระยาสุรียานุวัตรจนถึงแก่อนิจกรรม

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๓๕ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีโอกาสต้อนรับนางประชงค์ บุนนาค
ที่กรุณากลับมาเยี่ยมชมตึกสุรียานุวัตร และในโอกาสนี้เอง นางประชงค์
ได้มอบภาพเหมือนพระยาสุรียานุวัตร และสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวซึ่งมีอาจ
ประมาณค่าได้ของพระยาสุรียานุวัตรกลับคืนมาสู่บ้านสุรียานุวัตรอีกครั้ง
นอกจากนี้ ได้มอบเงินจำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ สศช. ก่อตั้ง
มูลนิธิพระยาสุรียานุวัตร สำหรับใช้ในการบำรุงรักษาตึกสุรียานุวัตร
และเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่บุตรหลานพนักงานและลูกจ้าง ของ สศช.

จากกุศลเจตนาและศรัทธาที่ นางประชงค์ บุนนาค มีต่อ สศช.
ซึ่งเป็นส่วนราชการสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ จึงได้รับพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์มงกุฎไทย ในฐานะเป็นผู้ที่ทำ
คุณประโยชน์แก่ราชการ เป็นผู้มีความดีคุณธรรมและจริยธรรม สมควรได้รับ
การยกย่อง

นางประชงค์ บุนนาค ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๕๔๖ รวมอายุได้ ๙๔ ปี

ข้อทางการว่า “ตึกสุริยานุวัตร” ๓

ภายหลังจากการซ่อมแซมบูรณะเสร็จสิ้นลงแล้ว คณะผู้บริหาร สศช. เห็นพ้องต้องกันให้ตั้งชื่ออาคารนี้ว่า **“ตึกสุริยานุวัตร”** เพื่อเป็นเกียรติและเป็นการรำลึกถึงพระยาสุริยานุวัตรอดีตเจ้าของอาคารนี้ และเห็นควรให้ใช้อาคารนี้เป็นที่ทำงานของผู้บริหารระดับสูง และรับรองผู้มาเยือน สศช.

เมื่อการบูรณะซ่อมแซมเสร็จสมบูรณ์ จำเป็นต้องมีการดูแลรักษาให้คงสภาพไว้ สศช. จึงได้ตั้งคณะกรรมการทำงานดูแลบำรุงรักษาอาคารสุริยานุวัตรและหาทุนเพื่อใช้ในการดูแลรักษาอาคารต่อไป และเป็นที่น่ายินดีที่มีภาคเอกชนหลายหน่วยงานได้บริจาคเงินให้ สศช. เพื่อปรับปรุงอาคารแห่งนี้ในระยะยาวต่อไป

จากตึกสำนักงาน... สู่การเป็นพิพิธภัณฑ์

หลังจากการบูรณะครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ สศช. ได้ใช้อาคารสุริยานุวัตรเป็นที่ทำงานของผู้บริหารระดับสูงมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่ง ดร.อำพน กิตติอำพน เข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สศช. เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้ศึกษาประวัติของอาคารอย่างลึกซึ้ง และได้อ่านตำรา **“ทรัพย์สินศาสตร์”** ทั้ง ๓ เล่ม ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอาคาร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณูปการของ **“พระยาสุริยานุวัตร”** ที่มีต่อประเทศไทย จึงดำริให้บูรณะตึกสุริยานุวัตรและจัดทำเป็น **“พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ”** ขึ้น

การปรับปรุงและบูรณะเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้

สศช. จึงได้ดำเนินการปรับปรุงตึกสุริยานุวัตรเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ สถานที่ที่แสดงถึงเกียรติประวัติคุณความดีของพระยาสุริยานุวัตร และความเป็นมาของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ใช้งบประมาณทั้งสิ้น ๕,๘๐๔,๓๓๙ บาท โดยในการปรับปรุงครั้งนี้ เลขานุการ สศช. ให้ความสนใจดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งจากการตรวจสอบสีดั้งเดิมของอาคาร พบว่าเป็นสีเหลืองจำปา ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ทั้งนี้ ใช้เวลาในการดำเนินการตั้งแต่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมีการบูรณะสรุปได้ดังนี้

- ซ่อมหลังคา โดยรื้อกระเบื้องหลังคาเดิมออก และปูกระเบื้องใหม่ เสริมความมั่นคงของโครงสร้าง ปรับซ่อมท่อและเปลี่ยนรางน้ำฝน
- ซ่อมผนัง สกัดปูนฉาบผนังภายใน-ภายนอก ปูนก่อที่หมดสภาพให้สกัดออก ทำความสะอาด แล้วอุดด้วยปูนใหม่ ผนังส่วนที่เป็นเหล็ก ซ่อมรักษาเหล็กเสริมและท่อน้ำยากันสนิม
- ซ่อมแซมฝ้าชายคาและฝ้าเพดาน ขัดผิวสีและทาสีใหม่
- ซ่อมแซมซุ้มโค้งหน้าอาคาร โดยการอุด ปะติดต่อ โดยใช้ไม้ที่มีขนาดเท่าของเดิม ฉลุดตกแต่งในส่วนที่ชำรุด

- พื้นไม้ปาร์เกต์ ให้ตรวจสอบโครงสร้างพื้นและส่วนประกอบทั้งหมด ซ่อมไม้ที่ชำรุดหรือเปลี่ยนใหม่ด้วยไม้ของเดิม
- ซ่อมแซมบันได ประตูและหน้าต่าง ทั้งภายในและภายนอกอาคาร
- ซ่อมแซมทำความสะอาดอุปกรณ์บานประตู-หน้าต่าง ระบบไฟฟ้า และดวงโคมทั้งหมด ส่วนที่ชำรุดให้ติดตั้งใหม่ทดแทนที่มีรูปแบบใกล้เคียงของเดิม
- ปรับปรุงระบบสุขาภิบาลและระบบระบายน้ำรอบอาคาร
- ปรับปรุงพื้นที่ว่างรอบอาคารและสวนหย่อม

- ซ่อมแซมส่วนตกแต่งอาคาร คัดลอกลายปูนปั้นเชิงผนัง ปูนปั้นประดับอาคาร คิ้วบัวปูนปั้น และปูนปั้นฝ้าเพดานทั้งหมด
- โครงไม้ประดับผนังอาคารภายใน-ภายนอก ลอกสีเดิมออกทั้งหมด ขัดผิวให้เรียบ ซ่อนตัวไม้ชำรุดโดยวิธีปะ อุด ตัดต่อ หรือเปลี่ยนใหม่ด้วยไม้ชนิดเดิม แล้วยัดฝังให้แน่นอย่างของเดิม
- ไม้สักที่กรุภายในอาคาร รื้อออกและทำใหม่ทั้งหมด

พบภาพเหมือนธิดาพระยาสุรียานุวัตร

จากการบูรณะตึกสุรียานุวัตรครั้งนี้ ได้พบภาพเขียนสีน้ำมันของนางสาวลินจง ซึ่งเป็นธิดาของพระยาสุรียานุวัตร โดยในระหว่างขั้นตอนการขุดลอกสีผนังบริเวณบันได ได้ยกกระຈกที่นางประจักษ์มอบให้ดังกล่าวออก พบว่าด้านหลังของกรอบไม้บานกระຈกถูกปลวกกินจนได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก และขณะที่ถอดกระຈกออกนั้น ปรากฏว่าได้พบภาพเขียนจิตรกรรมอยู่ด้านหลังกรอบไม้ ซึ่งตรงกับคำบอกเล่าของนางประจักษ์ บุนนาคว่ามีภาพนางสาวลินจงอยู่ด้านหลังของกระຈก ขอให้รักษาไว้ให้ดี วาดโดยจิตรกรชาวอิตาลีคนเดียวคนที่วาดภาพพระยาสุรียานุวัตร

ภาพเขียนสีน้ำมันดังกล่าววาดบนผ้าใบขนาด ๘๐ x ๑๓๐ เซนติเมตร สศข. ได้ส่งมอบภาพให้กลุ่มอนุรักษ์จิตรกรรมสำนักโบราณคดี กรมศิลปากร ซ่อมแซมเสร็จเรียบร้อย และจำลองมาจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ซึ่งจะกล่าวถึงในบทถัดไป

กาลิเลโอ คินี
เดินทางเข้ามาทำงาน
ในประเทศไทยช่วง
พ.ศ. ๒๔๕๔ - ๒๔๕๖

ทั้งนี้ หัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์จิตรกรรม คาดว่าผู้วาดภาพนี้น่าจะชื่อ “กาลิเลโอ คินี” (Galileo Chini) ซึ่งเป็นจิตรกรที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ามาวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งหมดภายในพระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นผู้มีชื่อเสียงมากในช่วงเวลานั้น จึงนับเป็นสิ่งมีค่ายิ่งอีกชิ้นหนึ่งของ สศข.

บทที่ ๔

พิพิธภัณฑ์เพื่อการพัฒนาประเทศไทย

“ขอให้คงสภาพบ้านของพระยาสุรียานุวัตรไว้
ให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์มีความรู้สึก
กำลังเดินชมบ้านของท่าน”

จากบ้าน...สู่การเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ดร.อำพน กิตติอำพน
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความ
สำคัญทางประวัติศาสตร์ของ
อาคาร และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
คุณูปการของ “มหาอำมาตย์เอก
พระยาสุรียานุวัตร” ที่มีต่อ
ประเทศไทย จึงดำริให้จัดทำ
“พิพิธภัณฑ์สุรียานุวัตรเพื่อการ
พัฒนาประเทศ” ขึ้น เพื่อเป็น
แหล่งเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับ
การพัฒนาประเทศไทย และ

ชีวประวัติพระยาสุรียานุวัตร โดยได้แต่งตั้งคณะทำงานปรับปรุง
อาคารสุรียานุวัตรขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙
และดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ โดยได้กราบเรียนเชิญ พลเอก สุรยุทธ์
จุลานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เป็นประธาน
ในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์ เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

คุณค่าทางประวัติศาสตร์...มูลเหตุแห่งแนวคิด ๓

งานจัดทำพิพิธภัณฑสถานได้ดำเนินการควบคู่ไปกับการปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร โดยงานขั้นแรกคือการวางกรอบแนวคิดในการจัดทำพิพิธภัณฑสถานและการนำเสนอข้อมูลภายในพิพิธภัณฑสถาน ซึ่ง ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการ สศช. ได้กล่าวถึงมูลเหตุแห่งแนวคิดในการจัดทำพิพิธภัณฑสถานว่า “สิ่งหนึ่งที่ผมรู้สึกและคิดว่ามีคุณค่ามากคือ การเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมา และนำประวัติศาสตร์นั้นมาเป็นบทเรียนในการวางแนวทางหรือเสนอแนะแม้กระทั่งนโยบายหรือมาตรการต่างๆ ในอนาคต ผมเห็นว่าบ้านของพระยาสุริยานุวัตรนี้มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ดังที่ผมเคยกล่าวเสมอๆ ว่า **สิ่งแรกที่ผมหยิบขึ้นมาศึกษาเมื่อผมเข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาพัฒน์ คือ ตำราทฤษฎีศาสตร์**”

ทฤษฎีศาสตร์ รวมเล่มสมบูรณ์ทั้ง ๓ เล่ม
พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นหนังสือ ๑ ใน ๑๐๐ เล่ม
ที่คนไทยควรอ่าน ตามโครงการวิจัยเพื่อคัดเลือกและแนะนำ
หนังสือดีในศตวรรษ

ทรัพย์สินศาสตร์... ความคิดล้ำยุคของพระยาสุริยานุวัตร ๙

เลขาธิการ สศช. กล่าวถึงความประทับใจในแนวความคิดที่ล้ำสมัยของพระยาสุริยานุวัตรว่า “เมื่อผมได้อ่าน ไตร่ตรอง และศึกษา **ทรัพย์สินศาสตร์** อย่างละเอียด ผมก็ยิ่งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสภาพัฒน์ที่พระยาสุริยานุวัตรได้วางรากฐานไว้กว่า ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำนิยามในเรื่องของ**ทรัพย์สิน** ที่ได้แยกลักษณะทรัพย์สินออกเป็น ๓ ประเภท ซึ่งพระยาสุริยานุวัตรได้เขียนไว้ในทรัพย์สินศาสตร์ ความตอนหนึ่งว่า

หนึ่ง **สัมภาระทั้งปวงที่เป็นสิ่งเป็นอันซึ่งมีค่าและนิยมกัน อยู่แล้วว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติ** เช่น ที่ดิน สวน ไร่ นา บ้านเรือน ช้าง ม้า โค กระบือ ต้นผลไม้ ข้าวปลาอาหารต่างๆ นานา และ**เงินทองอันมีค่าแลกเปลี่ยนเป็นราคาเงินตราได้** เป็นต้น

สอง **แรงทำการงานฝีมือ วิชาความรู้ ความชำนาญและความคิด** ซึ่งจะ**แลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นราคากันได้** เช่น แรงกุลี แบกหาม แรงคนไถนาเกี่ยวข้าว ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างปั้น ช่างเขียน หมอยา หมออกกฎหมาย ครูอาจารย์ เหล่านี้เป็นต้น จะแลกเปลี่ยนกันแต่ลำพังแรงต่อแรง เช่น ช่างไม้ทำการให้ช่างเหล็กๆ ทำการให้ช่างไม้ หรือจะซื้อขายแลกเปลี่ยนแรงทำการนั้นเป็นราคาเงินทองก็ได้

สาม **ความเชื่อ** คือ**ความที่ไว้วางใจแก่กันได้ว่าจะทำจริงตามสัญญา หรือจะสุจริตซื้อตรงไม่ฉ้อโกงนั้นก็มีค่าแลกเปลี่ยนซื้อขายกันเป็นราคาได้** ประดุจสินค้าและค่าแรงทำการ เช่น ธนบัตรของรัฐบาล เป็นต้น ธนบัตรเป็นแต่กระดาษชิ้นเดียว แต่รัฐบาลได้สัญญาว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้ถือเท่าจำนวนที่ได้พิมพ์ลงไว้ ผู้ถือเชื่อว่ากรรมสิทธิ์ที่จะเรียกเงินจากรัฐบาลตามจำนวนเมื่อใดก็ได้

ดังนั้น จะเห็นว่าทรัพย์สินไม่ได้มีเพียงแต่ทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของ เรือกสวน ไร่ นา ที่เราเรียกว่า อสังหาริมทรัพย์ แต่พระยาสุริยานุวัตรได้ขยายความคิดว่า “ทรัพย์สิน” นั้นรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นปัญญา ความรู้ และสิ่งที่เห็นชัดเจนมากที่สุด ซึ่งคาดไม่ถึงว่าในสมัยก่อนได้คิดถึงเรื่องของทรัพย์สินที่รวมถึงความเชื่อ ซึ่งเป็นทรัพย์สินอันยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่เรียนทางด้านเศรษฐศาสตร์จะทราบว่ ความเชื่อนี้เป็นสิ่งที่ยากมากที่จะประเมินค่าได้ ทั้งที่เรารู้ว่ามีความค่ามหาศาล”

มติ ของ พระยาสุริยานุวัตร

"อุมิโมหเว! รัชชคิธัมมจารี"

แปลว่า— ขรรณเวชัย! ข้อมสารกัษณัฏฐะพหุติเป็นขรรณ.

ความมาปะอนักกัททญ ที่ปะระนุกฤตพ
เป็นขรรณให้จงได้ โดยปามะบ่อทอต่อองส์คิโจนั
จะส่งเสริมให้เพื่อนเขื่อนก็ สนิทเทร่วมสามัคคี
เป็นคลังแห่งแรงไธม์หนึ่ง กัททก่าอติ
สั่งระมรธา จักรมัทธรอปจาทักลปคามลันคัต
ให้กัลลังก์ถนอม เนื่องมาลง —

พระยาสุริยานุวัตร

รัฐมนตรี

(จากหนังสือ 'โคธนาใจเพื่อน' ของคณะรัฐมนตรี)

๐ คติสี่ประการ ได้แก่ จันหาคติ ไทลาคติ โมหาคติ ภายาคติ ๐
คือ ลำไยงเพราะชอบ ลำไยงเพราะชัง
ลำไยงเพราะหลง และลำไยงเพราะกลัว

มติหรือคตินิยมของพระยาสุริยานุวัตร ที่ยึดถือในการปฏิบัติราชการ
และการดำเนินชีวิตตลอดช่วงอายุขัยของท่าน

"ธัมโมหเว รักษติธัมมจารี" ...ธรรม ย่อมอารักขาผู้ประพฤติธรรม ๙

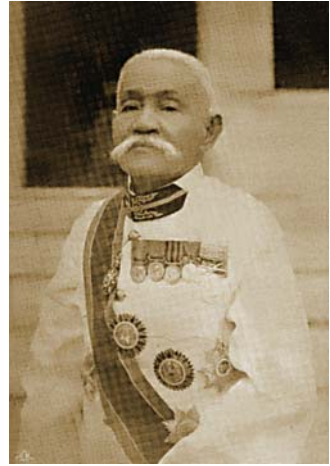
จากจุดนี้ เลขาธิการ สศช. จึงเริ่มศึกษาประวัติของ พระยาสุริยานุวัตรอย่างลึกซึ้ง ซึ่งนอกจากความคิดอันล้ำยุคแล้ว พระยาสุริยานุวัตรยังเสียสละในหลายๆ ช่วงชีวิต ที่ท่านรับใช้ บ้านเมืองในตำแหน่งสำคัญๆ ตั้งแต่ผู้ช่วยข้าหลวง ผู้ช่วยทูต ตรีทูต อุปทูต อัครราชทูต จนได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสุริยานุวัตร และได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เป็น องคมนตรี และรัฐมนตรีที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาลสมัยพระยา พหลพลพยุหเสนา ตามลำดับ

ดร.อำพน กิตติอำพน กล่าวว่า “สิ่งหนึ่งที่ประทับใจผม มากคือ มติหรือคติประจำใจของพระยาสุริยานุวัตรที่ว่า **ธัมโมหเว รักษติธัมมจารี** ซึ่งท่านเขียนคำแปลไว้ว่า **ธรรมவே ! ย่อมอารักขา ผู้ประพฤติเป็นธรรม** นั่นก็คือ ถ้าพวกเราปฏิบัติธรรม ธรรมก็จะ ปกป้องรักษาเราตลอดไป”

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวทางปฏิบัติ ของพระยาสุรียานุวัตร ๙

“สิ่งเหล่านี้ ทำให้ผมเห็นคุณค่าของบุคคล
ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศ ดังที่ผม
มักกล่าวเสมอว่า ถ้าเราศึกษาและเข้าถึงประวัติศาสตร์
เราก็จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสู่อนาคต
เป็นบทเรียนที่เราสามารถใช้ในการหลีกเลี่ยงภัย
อันตราย ขณะเดียวกันก็สามารถใช้บทเรียนใน
ประวัติศาสตร์สร้างภูมิคุ้มกันรองรับการเปลี่ยนแปลง
ในอนาคตได้อย่างรอบคอบ

และเมื่อได้ศึกษาประวัติของพระยาสุรียานุวัตร
อย่างละเอียดแล้วจะพบว่า ท่านมีแนวทางปฏิบัติที่พร้อม
ถ้วนทั้งในด้านคุณธรรม ความรู้ ความทุ่มเท และ
ความเพียร ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง”

“พระยาสุรียานุวัตร” และ “ทรัพย์ศาสตร์” ... จุดสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ ๙

“ด้วยเหตุนี้ เมื่อผมรับหน้าที่เลขาธิการคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผมคิดว่าคงไม่มีใคร
โชดดีอย่างผมที่พระไพฑูรย์ โรจนะรพีพงศ์ (อดีตเจ้าหน้าที่ สศช.)
ได้นำ **ทรัพย์ศาสตร์** มาให้อ่าน ผมคิดว่าทำอย่างไรที่จะให้
สาธารณชนรวมถึงชาว สศช. ได้รับรู้และเข้าใจถึงคุณค่าทาง
ประวัติศาสตร์ของตำรา **ทรัพย์ศาสตร์** แทนที่จะให้ตำราและประวัติ
ของพระยาสุรียานุวัตรอยู่แต่ในชั้นหนังสือของห้องสมุดต่อไป

ผมจึงคิดว่าควรนำประวัติของพระยาสุรียานุวัตรและ
ตำราทรัพยากรศาสตร์มาเป็นจุดที่จะได้สื่อสารและสร้างการเรียนรู้
ให้กับบุคคลโดยทั่วไป และที่สำคัญอย่างยิ่ง เลขาธิการ สศช.
คนต่อๆ ไปได้ศึกษาและทราบถึงประวัติศาสตร์เหมือนกับที่อดีต
เลขาธิการ สศช. บางท่านพยายามผลักดันเรื่องนี้อย่างเป็นทางการ
นั่นคือความคิดที่ได้นำมาสู่การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สุรียานุวัตรเพื่อ
การพัฒนาประเทศ”

แนวความคิดการจัดวางรูปแบบพิพิธภัณฑ์

สำหรับแนวความคิดของการวางรูปแบบพิพิธภัณฑ์
เลขาธิการ สศช. ให้หลักการไว้ ๒ ประการคือ **หนึ่ง จะต้องทำให้
เป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต สอง เป็นแหล่งหรือสถานที่ที่จะจุดประกาย
ความคิด** เพื่อให้คนที่เข้ามาเรียนรู้นำไปปฏิบัติ และสร้างสรรค์
สิ่งต่างๆ ให้กับประเทศชาติและส่วนรวม

“สิ่งแรกที่ผมถือเป็นจุดสำคัญของผู้เข้ามา
เยี่ยมชมภายในพิพิธภัณฑ์คือ ต้องให้ความเคารพ
ต่อเจ้าของของสถานที่ ต่อเจ้าของความคิด และ
แนวความคิดในทางปฏิบัติ เมื่อเข้ามาในพิพิธภัณฑ์
สุรียานุวัตรฯ จะได้สัมผัสถึงบรรยากาศในสมัยโบราณ
ที่บ้านหลังนี้ได้รับการก่อสร้างขึ้นมา และได้ทราบ
ชีวประวัติและผลงานของ **พระยาสุรียานุวัตร**
บุษนิยบุคคลอีกท่านหนึ่งที่ได้เสียสละอย่างมากมา
เพื่อส่วนรวม และเพื่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้ง
ได้ซาบซึ้งถึงแนวความคิดของท่านว่าได้นำมาใช้
ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างไร

ดังนั้น เมื่อเข้ามาภายในพิพิธภัณฑ์ สิ่งแรกที่จะได้พบ คือห้องพระยาสุรียานุวัตร โดยมีภาพเหมือนของท่านปรากฏเด่น อยู่เบื้องหน้า พร้อมวิดิทัศน์บอกเล่าเรื่องราวของท่าน และ เมื่อมองไปทางซ้ายก็จะทราบประวัติของพระยาสุรียานุวัตร เมื่อสัมผัสสคอมพิวเตอร์ทัชสกรีนก็จะได้ประจักษ์ถึงแนวความคิด ของท่านใน **ทฤษฎีศาสตร์** ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เข้าชมได้เชื่อมต่อกับ ความรู้จากแนวความคิดการพัฒนาประเทศของพระยาสุรียานุวัตร ในห้องนี้ สู่การแสดงถึงวิวัฒนาการการพัฒนาประเทศ ที่ สศช. เป็นผู้รับผิดชอบมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๑๐ รวมถึง การอัญเชิญ **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** นำทางการพัฒนา ประเทศ การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง และการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาของทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนในการทำแผนฯ ของ สศช. ในช่วงแผนฯ ๘ - ๑๐ ด้วย”

กลั่นกรองข้อมูลอย่างรอบคอบ

จากนั้นบริษัทที่ปรึกษาได้นำแนวทางดังกล่าวไปออกแบบ การนำเสนอข้อมูลโดยใช้สื่อรูปแบบต่างๆ ให้น่าสนใจ ภายใต้ หลักการที่จะให้เห็นความงดงามของตัวอาคารมากที่สุด และการ ติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ให้กระทบกับโครงสร้างของอาคารน้อยที่สุด

ขั้นตอนสุดท้ายคือการจัดทำข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอน ที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้า ใช้ความรู้ และความรอบคอบ เป็นอย่างยิ่ง และผ่านการตรวจสอบจากคณะทำงานจนแน่ใจว่า ถูกต้องแล้วจึงจะนำมาเสนอในพิพิธภัณฑ์ได้

มีอะไรในพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตร เพื่อการพัฒนาประเทศ 🏡

การจัดทำพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตร
เพื่อการพัฒนาประเทศนี้ ได้ใช้บริเวณชั้น
ล่างของอาคารสุริยานุวัตรในการจัดแสดง
โดยแบ่งเป็นห้องต่างๆ ๗ ห้อง ดังนี้

ห้องพระยาสุริยานุวัตร 🏡

แสดงชีวประวัติ ผลงานและภาพเขียนสีน้ำมันของ
พระยาสุริยานุวัตร โดยด้านล่างภาพเป็นคติประจำใจของพระยา
สุริยานุวัตร คือ **“ธัมโมหเว รักษติธัมมจารี”** ส่วนด้านข้างภาพ
ทั้ง ๒ ด้าน เป็นประมวลภาพถ่ายครอบครัวยุคและในระหว่างปฏิบัติ
ราชการ พร้อมด้วยบอร์ดแสดงความก้าวหน้าในชีวิตการรับราชการ
จวบจนถึงแก่อนิจกรรม และวีดิทัศน์แสดงชีวประวัติและผลงาน

บนโต๊ะทำงานกลางห้องมีข้อความสรรเสริญจากบุคคลสำคัญในอดีต ได้แก่ พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา จอมพล แปลก พิบูลสงคราม หลวงประดิษฐมนูธรรม และพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ และหนังสือทรัพย์สินศาสตร์ที่สำเนาจากฉบับจริง ด้านซ้ายมือเป็นตู้แสดงผลงานและสิ่งของเครื่องใช้ของพระยาสุริยานุวัตร ด้านขวาเป็นคอมพิวเตอร์ทัชสกรีน (Computer Touch Screen) ที่จัดแสดงแนวคิดของพระยาสุริยานุวัตรในหนังสือทรัพย์สินศาสตร์

ในห้องนี้ยังมีภาพเหมือนของนางสาวลินจงที่จำลองจากภาพจริง และเก้าอี้ไม้สีทอง ๓ ตัวที่พระยาสุริยานุวัตรเคยใช้มาจัดแสดงไว้ด้วย

ห้องแพนฯ ๑-๗/๙

แสดงความเป็นมาและการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๗ ประกอบด้วย วิทัศน์สรุปแนวทางการพัฒนาในช่วงแผนฯ ๑-๗ เบื้องหลัง และแนวคิดในการจัดทำแผนฯ ถัดไปด้านหลังเป็นเมจิกวิชั่น (Magic Vision) ซึ่งแสดงให้เห็นแบบจำลองโครงสร้างพื้นฐานในช่วงของแผนฯ แต่ละฉบับ และบอร์ดที่ประกอบด้วย ข้อมูลสำคัญที่ควรอ่านประกอบ เพื่อเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนฯ รวมทั้งกรอบความคิดและกระบวนการจัดทำแผนฯ ประวัติความเป็นมาของ สศช. และภาพ คุ่มจอมพล จังหวัดขอนแก่น อดีตบ้านพักของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ริเริ่มการวางแผนฯ ๑ อันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความคิดในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ

ผนังด้านซ้ายมือมีบอร์ดแสดงมุมมองของอดีตเลขาธิการ สศช. ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกระบวนการจัดทำแผนฯ อันทำให้ได้แนวคิดและแนวทางการพัฒนาประเทศในแผนฯ ฉบับต่างๆ ส่วนผนังห้องด้านขวาเป็นกล่องไฟประกอบเสียงสัมภาษณ์แนวคิดและกระบวนการจัดทำแผนฯ ของเลขาธิการ สศช. ผู้จัดทำแผนฯ และคอมพิวเตอร์ทัชสกรีนที่ประมวลให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งลักษณะและแนวคิดของแต่ละแผนฯ พร้อมด้วยเรื่องเล่าเกี่ยวกับ สศช.

ห้องแผนฯ ๘-๑๐

ประกอบด้วยโดมขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นภาพจากการเสวนา “จุดประกายความคิด... สู่มแผนฯ ๘” ณ พระราชินีวศิน์มฤคทายวัน จ. เพชรบุรี ภายในโดมประมวลภาพการจัดทำแผนฯ ๘-๑๐ และที่ตั้งจอวีดิทัศน์สรุปแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนฯ ๘-๑๐

ซ้ายมือเป็นกล่องไฟประกอบเสียงสัมภาษณ์แนวคิดและกระบวนการจัดทำแผนฯ ของเลขาธิการ สศช. ผู้จัดทำแผนฯ ขวามือเป็นบอร์ดแสดงผลการพัฒนาและคอมพิวเตอร์ทัชสกรีนแสดงข้อมูลปิกณะด้านเศรษฐกิจและสังคมในช่วงแผนฯ ๘-๑๐ และข้อมูลน่าสนใจเกี่ยวกับแผนฯ

หอเกียรติยศ

หอเกียรติยศ (Hall of Fame) แสดงภาพผู้ก่อตั้ง สศช. ผู้ริเริ่มให้ สศช. จัดทำแผนพัฒนาประเทศ และภาพผู้นำองค์กรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งบุคลากรของ สศช. ที่สร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศไทย ได้แก่ ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้บริหารและข้าราชการ สศช. ที่เข้าร่วมในคณะรัฐมนตรีชุดต่างๆ โดยสามารถศึกษาชีวประวัติและผลงาน รวมทั้งเกร็ดน่ารู้ได้จากคอมพิวเตอร์ทัชสกรีน

ห้องเสวยสุกิจพอเพียง

ได้อัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมาประดิษฐานอยู่กลางห้อง โดยมีนิยามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพระบรมราโชวาทจัดแสดงอยู่ทั้งสองด้านของพระบรมฉายาลักษณ์

ถัดไปเป็นบอร์ดแสดงความหมายและการ
น้อมนำปรัชญา มาเป็นแนวทางในการพัฒนา
ประเทศและหลักปฏิบัติของประชาชนทั่วไป รวมถึง
การยอมรับและยกย่องของนานาประเทศ ที่กลาง
บอร์ดมีจอวิทัศน์แสดงเรื่องราวที่จะช่วยให้เข้าใจ
ความหมายและการประยุกต์ใช้ปรัชญา จากการ
สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งคอมพิวเตอร์ทัชสกรีน
เพื่อศึกษาข้อมูลอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ห้องประวัติศาสตร์สุริยาณวัตร ๙

จัดแสดงวิทัศน์สรุปความเป็นมาของอาคาร แสดงภาพจำลองการก่อสร้างและการเปลี่ยนแปลงจนเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ และบอร์ดที่เล่าถึงประวัติแสดงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับการกิจของ สศช. กับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ณ อาคารแห่งนี้

ห้องปัจจุบัน สศช. ๙

จัดแสดงบทบาทหน้าที่ วิสัยทัศน์ วัฒนธรรมองค์กร และความหมายของตราสัญลักษณ์ สศช. พร้อมคอมพิวเตอร์ที่เก็บข้อมูลไว้บริการให้ผู้เข้าชมได้บันทึกข้อมูลภายในพิพิธภัณฑ์ไปศึกษาหรือใช้ประโยชน์อื่นๆ ต่อไป

พิพิธภัณฑ... สื่อสร้างความรู้ สร้างวัฒนธรรมองค์กร ศสช. ๖

ดร.อำพน กิตติอำพน
เลขาธิการ ศสช. ได้กล่าวว่า
“พิพิธภัณฑแห่งนี้ นอกจากจะมอบ
ความรู้ให้กับสาธารณชนแล้ว
ยังเป็นแหล่งที่ช่วยกล่อมเกล่า
และสร้างจิตสำนึกเจ้าหน้าที่ของ
ศสช. ในการที่จะเข้าใจถึงการ
สร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่ง
การเรียนรู้ที่ยึดคุณธรรมตามแนว
ที่พระยาสุริยานุวัตรได้วางไว้
และจิตสำนึกในการเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของ
ศสช. โดยมี ๔ ประการ ได้แก่ เป็นองค์กรที่มีความรู้ด้านวิชาการ
เป็นเลิศ ที่มุ่งเน้นในการที่จะสร้างความไว้วางใจและเชื่อถือเหมือน
ทรัพยากรศาสตร์ข้อที่ ๓ ที่พระยาสุริยานุวัตรได้วางไว้ให้กับสังคม
เป็นองค์กรที่ดำเนินงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส และ
มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับ
ทรัพยากรบุคคลขององค์กรทุกระดับชั้น

จะเห็นว่าแนวคิดในการจัดทำพิพิธภัณฑนั้นได้สะท้อน
ให้เห็นถึงการที่เจ้าหน้าที่หรือสาธารณชนเข้าใจถึงวัฒนธรรมองค์กร
ของ ศสช. ที่ถูกยกขึ้นมาจากประวัติศาสตร์ของสภาพัฒน์ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งจากพระยาสุริยานุวัตรซึ่งเป็นปูชนียบุคคลที่ชาวสภาพัฒน์
ไม่เคยลืมเลือน”

ครั้งหนึ่ง... ที่คนไทยควรได้สัมผัส

“พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ”

เป็นความภาคภูมิใจและความหวังของ สศช. ในการเป็นแหล่ง
สื่อสารเพื่อบอกเล่าประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย
รวมทั้งมีความหวังว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ จะเป็นที่ประกาศ
เกียรติคุณของ **“มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร”**

ปูชนียบุคคลผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการพัฒนา
ประเทศในหลายๆ ด้าน ให้กับชาวไทยและ

ชาวต่างประเทศได้รับทราบถึงคุณูปการ
ที่ท่านได้สร้างให้แก่ประเทศไทยอย่าง
มากมายเหลือเกิน ในวันที่

แม้ว่าพระยาสุริยานุวัตรจะถึงแก่อ
อนิจกรรมมาแล้วกว่า ๗๐ ปี แต่แนวคิด
การพัฒนาในตำราเศรษฐศาสตร์ที่ท่าน
ได้เขียนขึ้นยังคงมีความทันสมัยและใช้

ประโยชน์ได้จนถึงปัจจุบัน

อาจกล่าวได้ว่า “บ้านสุริยานุวัตร” แห่งนี้ได้เข้าไปมีส่วน
เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของประเทศไทยที่เกิดขึ้น
ในช่วงกว่า ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา นับแต่ได้ก่อสร้างขึ้นมา และก่อนจะ
เปลี่ยนบทบาทมาเป็น **“พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ”**
สถานที่ที่สามารถค้นหาอนาคตของประเทศไทยได้จากอดีตการพัฒนา
ที่ผ่านมา ดังคำกล่าวที่ว่า

“ประวัติศาสตร์สามารถบอกอนาคตได้”

สำนักงานฯ จึงขอเชิญชวนทุกท่านมาสัมผัสบรรยากาศบ้านของ
นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของประเทศไทย พร้อมเรียนรู้และย้อนรำลึกถึง
เหตุการณ์สำคัญมากมายที่ก่อเกิดขึ้น ณ บ้านหลังนี้ได้ทุกวันในเวลาราชการ
อันเป็นบริการแก่สังคมที่ไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ

“เรารอคอยการมาเยือนของทุกท่าน
ด้วยความยินดีอย่างยิ่ง”

เอกสารอ้างอิง

พระยาสุรียานุวัตร (๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ - ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๘)

รหัสเอกสาร ยธ ๕.๑/๔๗ รหัสไมโครฟิล์ม กร.๕ ค/๓๓
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

รายงานพระสุรียานุวัตรตรวจการรถไฟและไปรษณีย์โทรเลข (๑๓

ธันวาคม - ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๘) รหัสเอกสาร ยธ ๕.๑/๔๗
รหัสไมโครฟิล์ม กร.๕ ยธ./๒๐ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ตำแหน่งเสนาบดีและพระยาสุรียานุวัตรลาออก (๒๙ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๐) รหัสเอกสาร ค ๓/๒
รหัสไมโครฟิล์ม กร.๕ ค/๓ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

พระบรมราชาบาทและพระราชหัตถเลขาสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทร

มหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชทานแด่
มหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร โรงพิมพ์ศรีกรุง เชียงแสนมอญ
พระนคร กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๙

บุคคลสำคัญของไทย โดย อรรถ อรรถวุฒิกร สำนักพิมพ์เกษณปกรณ์

เลขที่ ๑๐ ถนนอัษฎางค์ พระนคร พ.ศ. ๒๕๐๗

พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุญนาค) นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของเมืองไทย

สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร บรรณาธิการ ลิขสิทธิ์ของมูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๒๓

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์

พ.ศ. ๒๕๓๕ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ

บทความเรื่อง “คุณค่าแห่งประวัติศาสตร์ในอาคารสุริยานุวัตร” จาก
นิตยสาร วชิรmaan ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒๘ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕
๕ ทศวรรษ สถาปัตย์ โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓

ทรัพย์สินศาสตร์ ฉบับสมบูรณ โดย พระยาสุริยานุวัตร เรียบเรียงและ
จัดพิมพ์ใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยสำนักพิมพ์โมฆิต ๗/๒๑
ถนนกาญจนาภิเษก บางแค กรุงเทพฯ

รายงานประกอบการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน บ้านพระยาสุริยานุวัตร
(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)
ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ
โดยกลุ่มทะเบียนโบราณสถานและสารสนเทศ สำนักโบราณคดี
กรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๔๙

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ เดือนเมษายน - มิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ

พระยาสุริยานุวัตร (รัฐ) บุรุษที่ถูกต้องใจ ทำให้ลืมน โดย สมบัติ ชูตินันท์
พ.ศ. ๒๕๕๐

รายงานการบูรณะ โครงการปรับปรุงและซ่อมแซมอาคารสุริยานุวัตร
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๐ โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัดประดิษฐ์ธนาภิรักษ์

คณะกรรมการจัดทำหนังสือพิพิธภัณฑสถานสุวรรณวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

ประธาน : นายอำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รองประธาน : นางเพ็ญจา อ่อนชิต รองเลขาธิการคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะทำงาน : นายสุทิน ลีปิยะชาติ นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง
นางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์ นางสาวช่อผกา แก้วใหญ่
นางสาวจิรวรรณ วงศาโรจน์ นายนพดล ธีัญญาดี
นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิแปลก นางสาววิวรรณ เสียดทอง
นางวรารัตน์ ดุลยพิทักษ์ นางสาวรัตนวรรณ สุวรรณสิงห์
นางสาวพนิดา วงษ์ภักดี

ภาพประกอบ : นายวิเชาว์ อภิรักษ์ภูวดล

พิพิธภัณฑสถานสุวรรณวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๘๖๒ ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทร ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๑๓๐๓ - ๕, ๔๐๐๔ โทรสาร ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๒

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

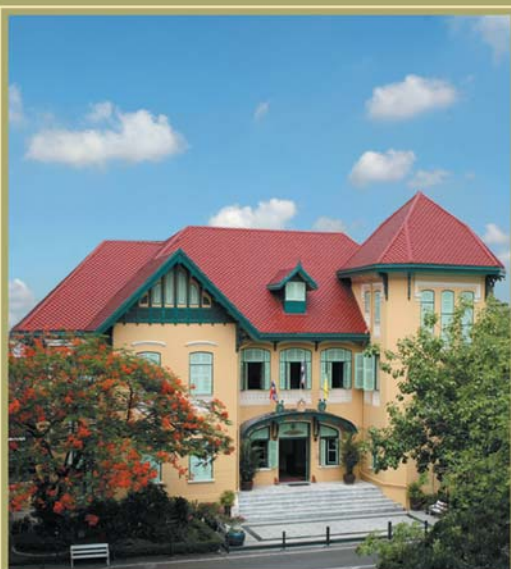
ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๘๗๖๘-๘๘-๑

พิมพ์ที่ บริษัท เพชรรุ่งเรืองการพิมพ์ จำกัด
๘๓/๖๓๖ หมู่ ๔ ต.บางศรีเมือง อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทร ๐-๒๘๘๑-๕๑๓๓-๔ โทรสาร ๐-๒๘๘๑-๕๑๓๕

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐
www.nesdb.go.th